

TÜRKİYE YÜZYILI'NA GİRERKEN TBMM PARLAMENTER PROFİL ANALİZİ

FATMA ZEHRA ÖZDEMİR

TÜRKİYE YÜZYILI'NA GİRERKEN
TBMM
PARLAMENTER PROFİL ANALİZİ

FATMA ZEHRA ÖZDEMİR

2017'de Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Felsefe Bölümü'nden, 2022'de de Anadolu Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nden mezun olmuştur. Yüksek lisansını Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde tamamlamıştır. Aynı üniversite ve bölümde doktora eğitimine devam etmektedir. SETA Siyaset Araştırmaları bünyesinde araştırmacı olarak çalışan Özdemir siyaset felsefesi, siyasi ideolojiler ve gençlik sosyolojisi gibi alanlarda çalışmalar yapmaktadır.

COPYRIGHT © 2023

Bu yayının tüm hakları Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları (SETA) Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Bu yayındaki fikirler tamamen yazarına aittir ve SETA Vakfı'nın yayın politikasını yansıtmayabilir.

SETA Yayınları 239
I. Baskı: Ekim 2023
ISBN: 978-625-6583-01-6

Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90
www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43
Eyüpsultan İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 1106
Washington D.C., 20036 USA
Tel: 202 223 9885 | Faks: 202 223 6099
www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Berlin

Kronenstraße 1, 10117 Berlin GERMANY
berlin@setav.org

SETA | Brüksel

Avenue des Arts 6, 1000 Bruxelles BELGIUM
Tel: +32 2 313 39 41

TÜRKİYE YÜZYILI'NA GİRERKEN TBMM PARLAMENTER PROFİL ANALİZİ

Fatma Zehra Özdemir

SETA

SIYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادية والاجتماعية

İÇİNDEKİLER

ÖZET | 7

GİRİŞ | 9

CİNSİYET | 13

YAŞ | 19

EĞİTİM | 29

MESLEK | 33

MİLLETVEKİLLİĞİ GEÇMİŞİ | 45

MİLLETVEKİLLERİNİN DOĞUM YERLERİ | 51

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ | 55

ÖZET

Bu raporda “Türkiye Yüzyılı”na girerek yenilenen ve TBMM’yi Cumhuriyet’in yeni yüzyılına taşıyan parlamenter grubunun profil analizi yapılmıştır. Bu doğrultuda Meclisin son dönemi cinsiyet, yaş, eğitim, meslek ve doğum yeri gibi temel demografik göstergeler ve vekillik geçmişi bağlamında istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Ayrıca söz konusu veriler yakın geçmişteki (26 ve 27. dönemlerdeki) Meclis profilleri ile kıyaslanmıştır. Bu temalar bağlamında Mecliste grubu bulunan partiler yatay ve dikey olarak hem kendi aralarında hem de kendi geçmiş dönemleriyle karşılaştırılmıştır. Böylece son üç dönemde hem Meclisin hem de partilerin milletvekili profillerinin değişimi incelenmiştir.

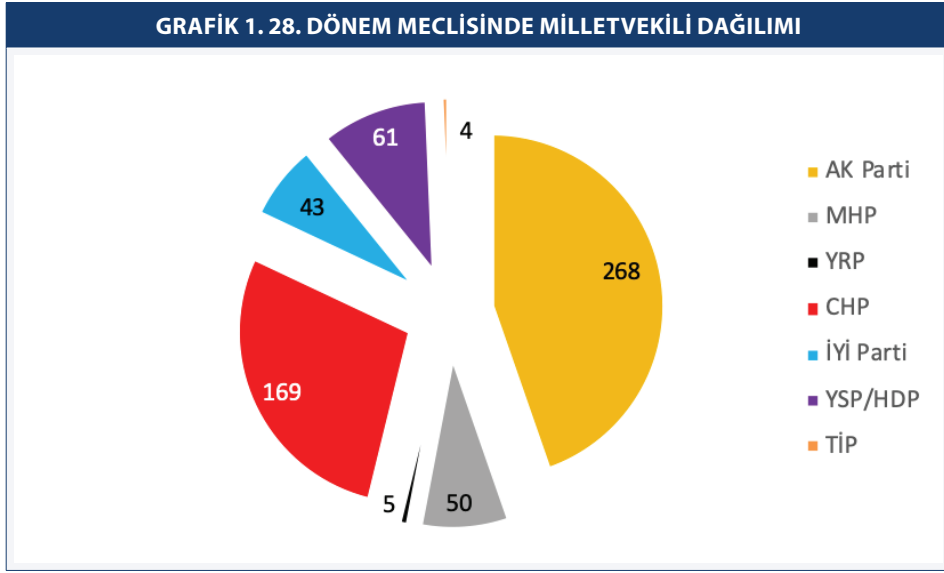
GİRİŞ

2023 başta cumhurbaşkanı ve 28. dönem milletvekili seçimleri olmak üzere Türkiye için oldukça önem taşıyan birçok hususun gerçekleştiği bir yıl olmuştur. Bunların yanında bilhassa Cumhuriyet'in 100. yıl dönümü olması 2023'ü daha önemli bir hale getirmiştir. Bu bağlamda Cumhuriyet'in yeni yüzyılı Türkiye Yüzyılı'nın sembolü haline gelmiştir. Türkiye Yüzyılı insan hakları, hukuk, siyaset, ekonomi ve dış politika gibi birçok başlık etrafında ele alınarak değerlendirilmiştir. Gelecek projeksiyonları yeni yüzyıl bağlamı üzerinden inşa edilmiştir.

Türkiye Yüzyılı inşasının başarılmasında rol oynayacak birden fazla kurum ve aktör bulunmaktadır. Ancak bunların belki de en önemlisi üç ana erkten birini temsil eden Türkiye Büyük Millet Meclisidir (TBMM). TBMM, dünyadaki benzer parlamentolardan farklı bir konumdadır. Zira hem kurucu hem de kurulan rejimin bağımsızlık mücadelesini yönetmiş bir meclistir. Dolayısıyla tarihi anlamda Cumhuriyet'in mimarı bir kurumdur.

Günümüzde ise Meclis, Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde erk olarak bağımsızlığı kuvvetlenmiş bir pozisyonudadır. Artık yasama yetkisini tekeline almış ve bu yetkiyi kullanan milletin temsilcilerinin evi olarak oldukça kritik bir roledir. Öte yandan 14 Mayıs'ta gerçekleştiren seçimlerin ardından TBMM'nin 28. dönemi başlamıştır. Bu dönem özellikle Cumhuriyet'in yeni yüzyılını karşılayacak olması sebebiyle şimdiden tarihe geçmiştir. Dolayısıyla tarihi öneme sahip bu dönemin incelenmesi ayrıca önem arz etmektedir.

14 Mayıs 2023 seçimlerinin gerçekleştirilmesinin ardından TBMM'nin 28. dönemi başlamıştır. Yeni dönemin en önemli ve tarihe geçecek özelliği ise Cumhuriyet'in 100. yılını karşılayacak olmasıdır. Zira TBMM, Cumhuriyet'i kuran ve milletin temsilcileri ile birlikte Cumhuriyet'in temelini oluşturan kurum olarak ayrıca önemlidir. Dolayısıyla bu tarihi ve kritik dönemde TBMM'nin özellikle çalışılması önem arz etmektedir.

Yeni Mecliste Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) 268¹ ve Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) 169 sandalye kazanmıştır. Milliyetçi Hareket Partisi'nin (MHP) milletvekili sayısı 50 olurken İYİ Parti 43 vekil ile Mecliste temsil edilmiştir. Seçimlere Yeşiller ve Sol Gelecek Partisi (YSP) çatısı altında giren Halkların Demokratik Partisi (HDP) 61 milletvekili, Türkiye İşçi Partisi (TİP) 4 milletvekili ve seçimlere ilk defa katılan Yeniden Refah Partisi (YRP) 5 milletvekili ile Meclisteki yerini almıştır. Böylece AK Parti, MHP ve YRP'nin içinde yer aldığı Cumhuriyet İttifakı toplamda 322 sandalye ile Meclis çoğunluğunu oluşturmuştur. Cumhuriyet İttifakı'nın en yakın rakibi olan, CHP ve İYİ Parti'nin oluşturduğu Millet İttifakı toplamda 212 milletvekiline sahip olmuştur. İçinde YSP ve TİP'in yer aldığı Emek ve Özgürlük İttifakı ise 65 sandalye kazanmıştır.

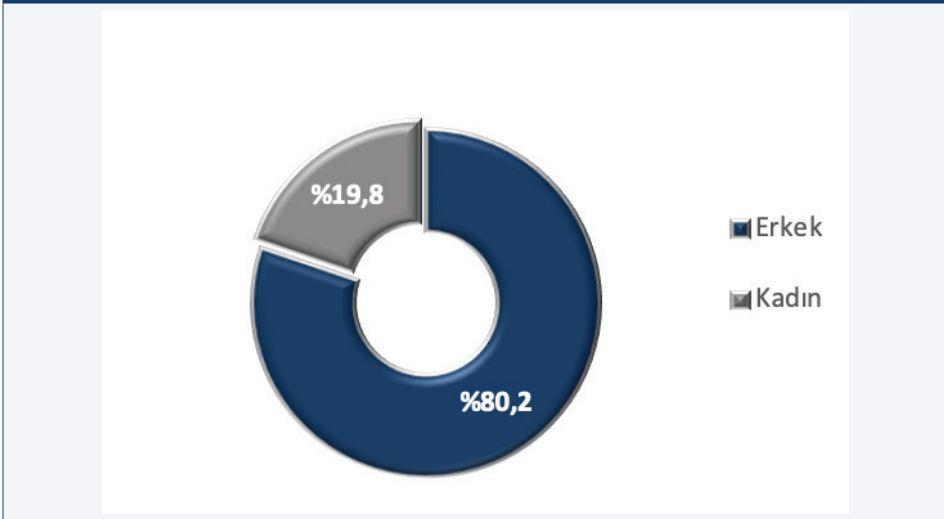
¹ İttifak sistemi içinde partilerin bazıları diğer parti listelerinden seçime girmiş ve milletvekili kazanmıştır. Örneğin HÜDA-PAR'ın dört adayı AK Parti listelerinden seçime girmiş ve seçimlerden sonra kendi partilerine geri dönmüştür. Bunun yanı sıra İYİ Parti, DEVA, Gelecek, Saadet Partisi, Demokrat Parti ve Türkiye Değişim Partisi'nden toplam 39 kişi CHP listelerinden seçilmiştir. CHP listelerinden seçilen vekillerin kendi partilerine dönmesi sonucu CHP'nin Meclisteki vekil sayısı 130'a gerilemiştir. Bu raporda kullanılan verilerde ise adayların seçimleri kazandığı liste ve partiler esas alınmıştır.

Ancak siyasi dağılımın ötesinde Meclis üyelerinin profili de ayrıca önemlidir. Zira Meclisi oluşturan parlamenterlerdir ve Cumhuriyet'in 100. yılını nasıl bir parlamenter grubunun karşıladığı bu raporun temel konusudur.²

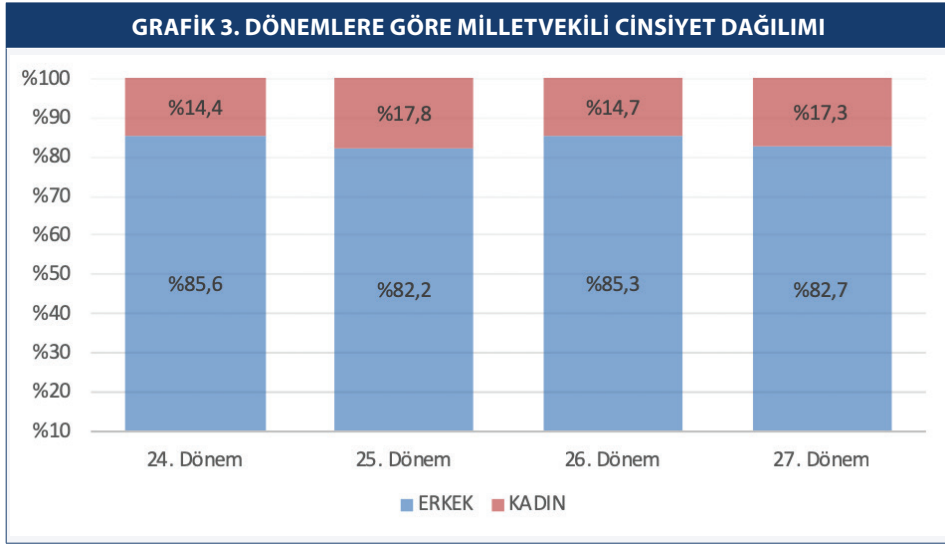
² Rapordaki veriler yazar tarafından TBMM kaynaklarından çekilmiş, işlenmiş ve görselleştirilmiştir.

CİNSİYET

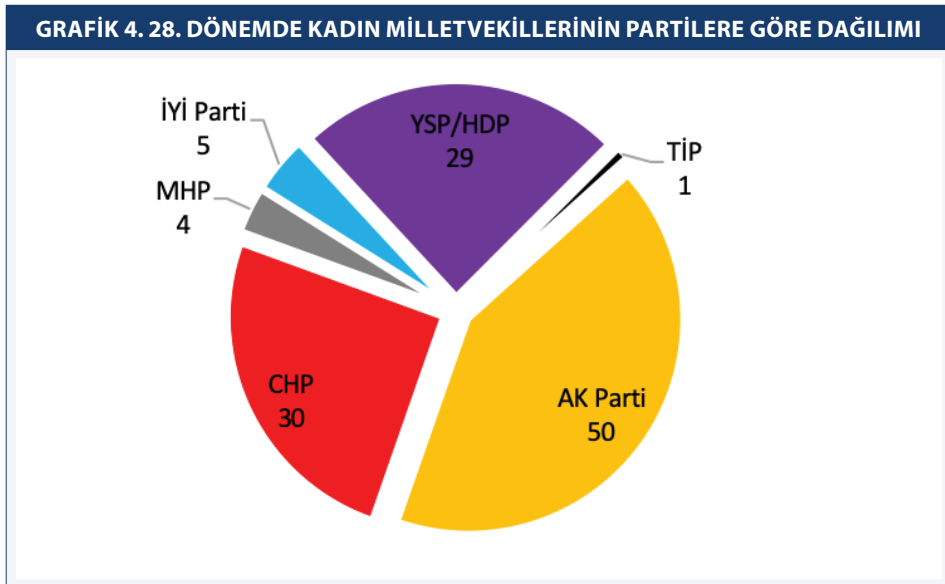
GRAFİK 2. 28. DÖNEM MECLİSİNDE MİLLETVEKİLİ CİNSİYET DAĞILIMI

28. dönemde Meclisteki cinsiyet dağılımının dengeli olmadığı dikkat çekmektedir. Nitekim Meclisin yüzde 80,2'si erkeklerden ve yüzde 19,8'i ise kadınlardan oluşmuştur. Ancak bunun yeni bir durum olmadığını belirtmek gerekir. Zira TBMM tarihinde kadın temsili –ne yazık ki– tüm dönemlerde oldukça sınırlı olmuştur. Bu anlamda 28. dönem önceki dönemlere oranla kadın milletvekilinin en yüksek olduğu dönemi oluşturmaktadır (Grafik 3).

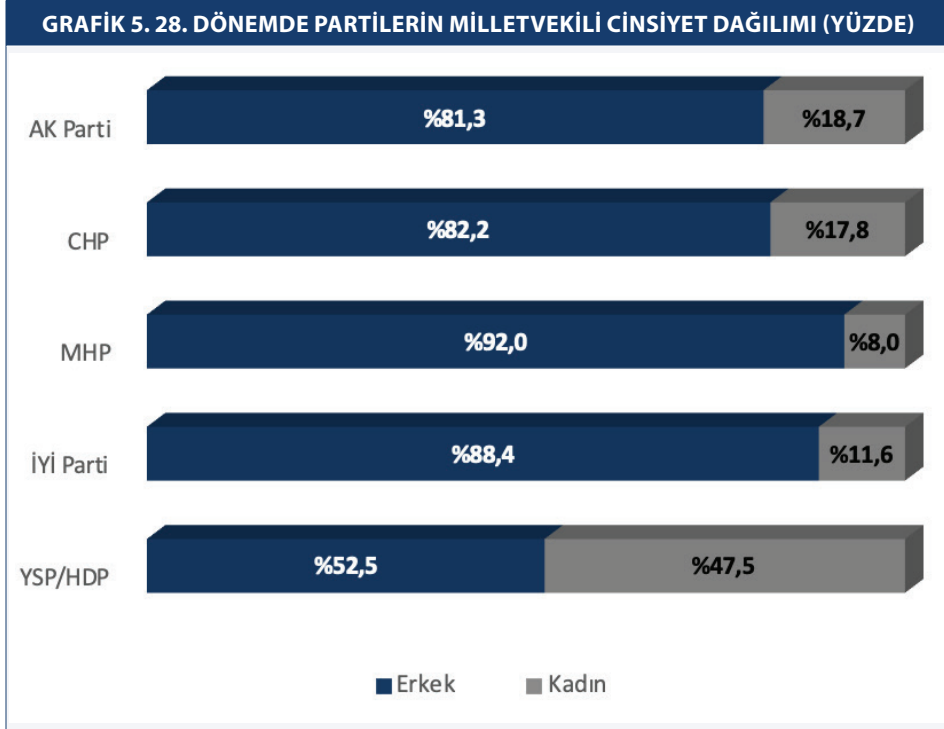

24, 25 ve 26. dönemlerde Meclisteki kadınların oranları sırasıyla yüzde 14,4; 17,8 ve 14,7'dir. 27. dönemde ise bu oran yüzde 17,3'tür. Dolayısıyla her ne kadar kadın temsili yıllar geçtikçe artış gösterse de yeni dönemde bu oranın yüzde 19,8 olduğu düşünüldüğünde söz konusu artış ve iyileşmenin oldukça yavaş gerçekleştiğini söylemek mümkündür.

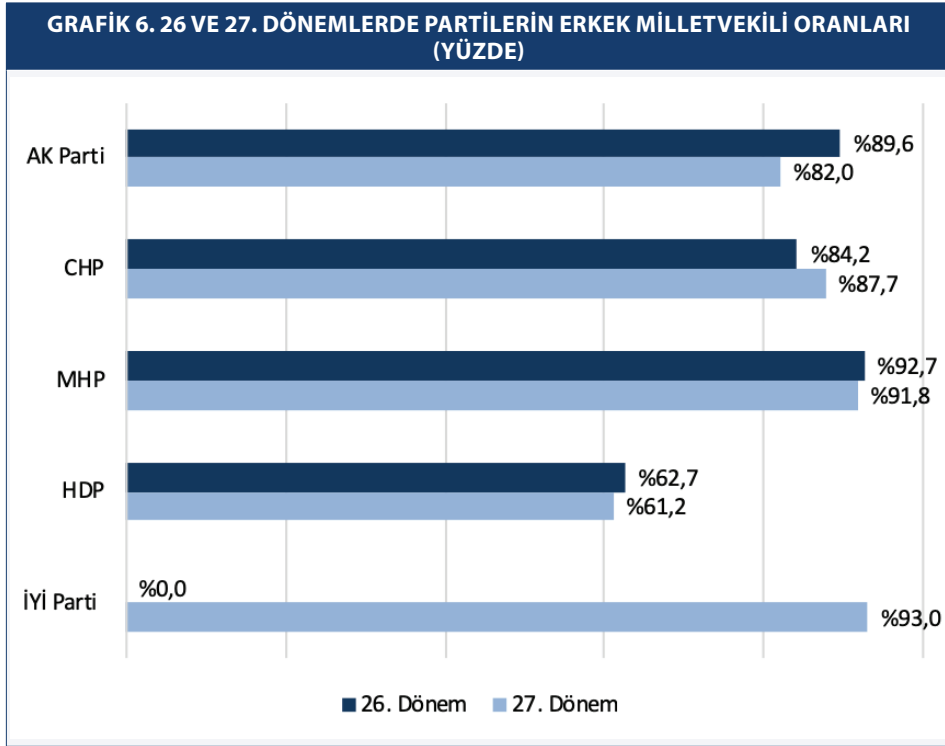

Kadın milletvekillerin partilere göre dağılımı incelendiğinde yeni dönemde en fazla kadın vekil AK Parti'den seçilmiştir. 28. dönemde Mecliste yer alan toplam 119 kadın milletvekilinin 50'si (yüzde 42) AK Parti'lidir. Kadın milletvekillerin 30'u CHP'li, 29'u da YSP/HDP'lidir. İYİ Parti'nin kadın

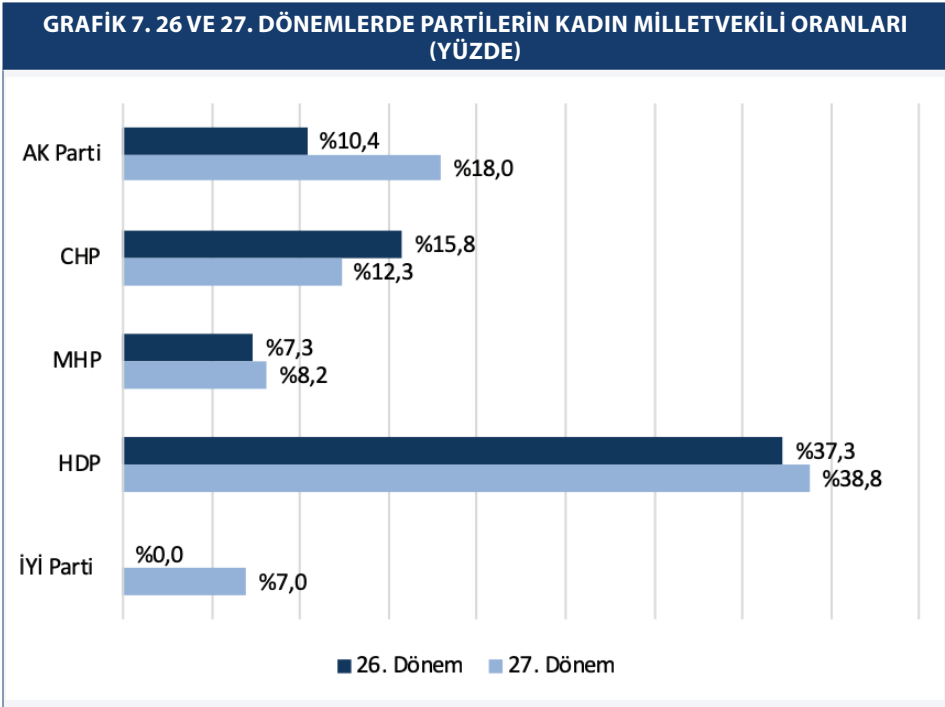
milletvekili sayısı 5 iken MHP’de yalnızca 4 kadın milletvekili bulunmaktadır. Öte yandan TİP 1 kadın milletvekiline sahipken YRP’nin kadın milletvekili ise bulunmamaktadır.

28. dönemde partilerin milletvekillerinin cinsiyete göre oransal dağılımı incelendiğinde YSP/HDP dikkat çekmektedir. YSP/HDP’de vekillerin yüzde 52,5’i erkek iken yüzde 47,5’i kadındır. Bu durumun oluşmasında partinin vekil adaylarını belirlerken uyguladığı cinsiyet odaklı fermuar sistemi etkilidir. Oransal olarak kadın temsiline en fazla yer veren ikinci parti AK Parti olmuştur. AK Parti’de kadın milletvekili oranı yüzde 18,7 ve erkek milletvekili oranı yüzde 81,3’tür. MHP ve İYİ Parti ise kadın ve erkek milletvekilleri arasındaki sayısal farkın en fazla olduğu iki partidir. MHP’li vekillerin yüzde 92’si erkeklerden ve yüzde 8’i kadınlardan oluşmaktadır. İYİ Parti’de ise erkeklerin oranı yüzde 88,4 ve kadınların oranı yüzde 11,6’dır. İYİ Parti her ne kadar kadın genel başkana sahip olması bakımından Türk siyasetinde istisnai bir konuma sahip olsa da bu durumun genel başkanlık makamından öteye taşınmadığı ve partinin diğer kademelerinde (en azından Meclis grubunda) kadınların yeterince kendilerine yer bulamadığı anlaşılmaktadır.

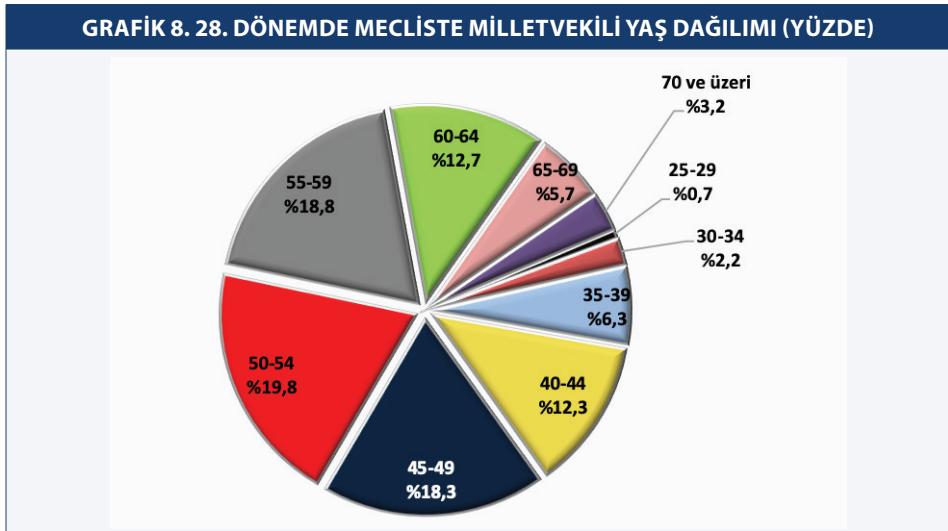

Partiler cinsiyet dağılımı açısından önceki dönemlerle kıyaslandığında da benzer bir tablo ortaya çıkmaktadır. 26 ve 27. dönemlerde partilerin cinsiyet dağılımları incelendiğinde her iki dönemde de erkeklerin büyük çoğunluğa sahip olduğu görülmektedir. AK Parti’de erkek milletvekillerinin oranı 26. dönemde yüzde 89,6 iken 27. dönemde bu oran yüzde 82’ye gerilemiştir. Bunun aksine CHP’de ise 27. dönemde erkek milletvekili oranı bir önceki döneme göre 3,5 puan artışla yüzde 87,7’ye yükselmiştir. MHP, son üç dönemde de erkek milletvekili oranının en yüksek olduğu partilerden biridir. 26, 27 ve 28. dönemlerde MHP’nin erkek vekil oranı yüzde 90’ın üzerinde seyretmiştir. İYİ Parti de bu yönüyle MHP’yi andırmaktadır. Nitekim Meclise ilk girdiği günden bugüne İYİ Parti’de erkek milletvekillerinin ezici bir çoğunluğu bulunmaktadır. Partideki erkek milletvekili oranı 27. dönemde yüzde 93’e ulaşmıştır. YSP’de ise erkek milletvekili oranı 26. dönemde yüzde 62,7 iken 27. dönemde yüzde 61,2 olmuştur.

Yüksek erkek milletvekili oranlarına paralel olarak kadın milletvekillerinin oranları da her dönem için azınlıkta kalmıştır. AK Parti 26. dönemde kadınlara yüzde 10,4 oranında yer verirken bu oranı 27. dönemde yüzde 18'e yükseltmiştir. CHP ise bunun aksine 27. dönemde kadın vekil oranını yüzde 15,8'den yüzde 12,3'e düşürmüştür. MHP'de zaten az olan kadın milletvekili oranlarının daha da azaldığı görülmektedir. Kadınlar 26. dönemde MHP'li milletvekillerinin yüzde 7,3'ünü, 27. dönemde ise yüzde 8,2'sini oluşturmaktadır. İYİ Parti'de ise bu oran yüzde 7'ye gerilemiştir.

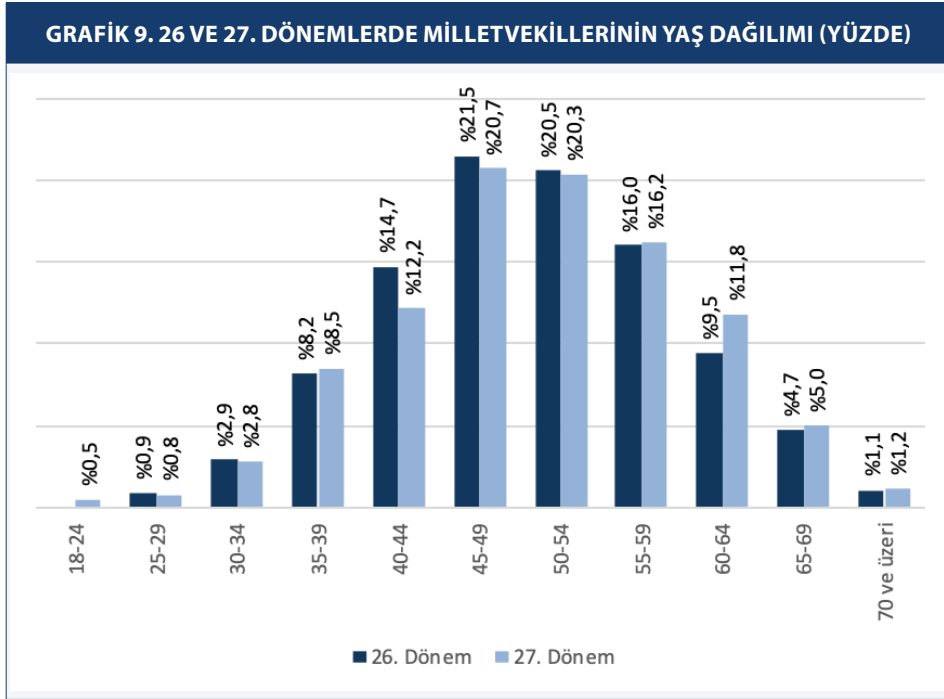
Yeni dönemin Meclis profilinde dikkat çeken diğer bir husus ise milletvekillerinin yaş dağılımıdır. Mecliste kadın milletvekillerinin yanı sıra gençlerin de yeteri kadar temsil edilmediğini belirtmek mümkündür. Öyle ki 28. dönemde Meclisin yaş ortalaması 52'dir. Milletvekili seçilme yaşı önce 30'dan 25'e ve 2017'de 25'ten 18'e düşürülmüştür. Ancak uzun süredir mevcut olan yasal düzenlemelere rağmen gençlerin Meclisteki temsilinin oldukça sınırlı olduğu görülmektedir (Grafik 8).

³ Bu başlık altındaki verilerde milletvekillerinin seçilme yaşı esas alınmıştır.

2017'deki Anayasa değişikliği ile birlikte seçilme yaşı 18'e düşürülmüştür. Ancak buna rağmen yeni dönemde Mecliste 18-24 yaş aralığında milletvekili bulunmamaktadır. 25-29 yaş grubundaki milletvekilleri ise Meclisin yalnızca yüzde 0,7'sini oluşturmaktadır. 30-34 yaş grubunda bu oran yüzde 2,2 ve 35-39 yaş grubunda yüzde 6,3'tür. Belirli bir düzeye kadar yaş aralığı arttıkça bu oranlar da artmaktadır. 40-44 yaş grubunun Meclisteki oranı yüzde 12,3; 45-49 yaş grubunun oranı ise yüzde 18,3'tür. En yüksek orana sahip yaş grubu ise yüzde 19,8 ile 50-54 yaştır. Bunu yüzde 18,8 ile 55-59 yaş grubu takip etmektedir. 60-64 yaş grubu ise Meclisteki sandalyelerin yüzde 12,7'sine sahiptir. Son olarak 65 yaş ve üzerindekiilerin oranı yüzde 8,9'dur. 70 yaş ve üzerinde olan milletvekillerinin 30-34 yaş grubunda olanlardan fazla olması ise ayrıca dikkat çekmektedir.

Önceki iki dönemde Meclisteki yaş dağılımları Grafik 9'da yer almaktadır.

26. dönemde 25-29 yaş grubu Meclisin yüzde 0,9'unu, 30-34 yaş grubu yüzde 2,9'unu oluşturmuştur. 35-39 yaş aralığındaki milletvekillerinin oranı yüzde 8,2 iken 40-44 yaş grubunun oranı ise yüzde 14,7'dir. 26. dönemde Meclisin büyük bir kısmı 45-49 (yüzde 21,5) ve 50-54 yaş gruplarında (yüzde 20,7) yer almaktadır. 55-59 yaş grubu yüzde 16 ve 60-64 yaş grubu ise yüzde 9,5 oranlarına sahiptir. 65 yaş ve üzeri ise Meclisteki sandalyelerin yüzde 5,8'ini kaplamıştır.

27. dönemdeki milletvekillerinin yaş dağılımına bakıldığında ilk defa 18-24 yaş grubunun Mecliste yer aldığı görülmektedir. Her ne kadar bu yaş grubunda olan milletvekillerinin oranı yüzde 0,5 gibi kısıtlı bir orana sahip olsa da gençlerin Meclisteki varlığı bakımından oldukça anlamlıdır. Gençlik yaşına dahil edilen 25-29 yaş grubu da Meclisin yüzde 0,8'ini oluşturmaktadır. 30-34 yaş grubunun oranı yüzde 2,8 ve 35-39 yaş grubunun oranı da yüzde 8,5'tir. Yaş arttıkça söz konusu oranlar da artmaktadır. Nitekim 40-44 yaş arasında bu oran yüzde 12,2 olurken 45-49 ve 50-54 yaş gruplarında ise yüzde 20 bandındadır. Bu dönemde 55-59 yaş grubu Meclisin yüzde 16,2'sini ve 60-64 yaş grubu da yüzde 11,8'ini oluşturmuştur. 65 yaş ve üzerindekiilerin oranı ise 6,2'dir.

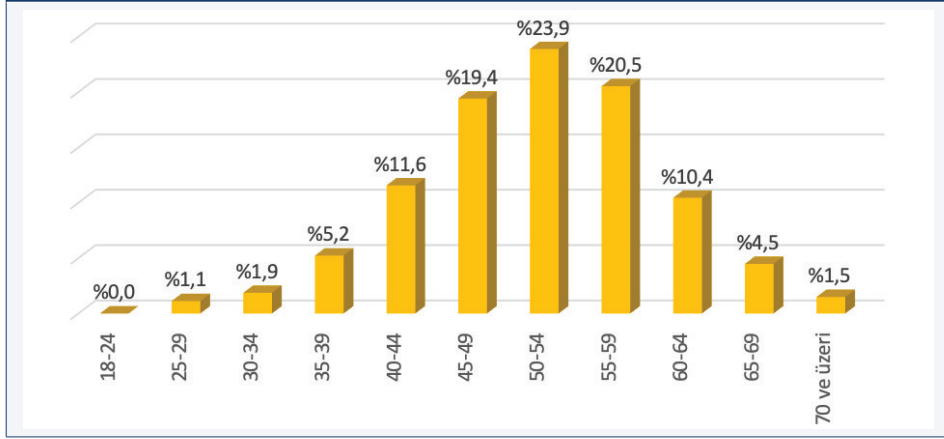
Milletvekillerinin yaş ortalamaları genel olarak incelendiğinde ortaya şu şekilde bir tablo çıkmaktadır (Tablo 1).

TABLO 1. DÖNEMLERE GÖRE MİLLETVEKİLLERİNİN YAŞ ORTALAMASI			
	26. Dönem	27. Dönem	28. Dönem
Genel Ortalama	50,1	50,6	52,0
AK Parti	50,0	50,0	51,5
CHP	50,9	51,3	53,0
MHP	54,0	51,1	54,0
İYİ Parti	-	57,1	55,1
YSP/HDP	46,1	47,1	47,1

Tablo 1'de görüldüğü üzere Meclisin yaş ortalaması son üç dönemde artmıştır. 26. dönemde 50,1 olan yaş ortalaması 27. dönemde 50,6'ya ve son dönemde 52'ye yükselmiştir. Yaş ortalaması parti bazlı incelendiğinde ise YSP/HDP ve AK Parti'nin genel ortalama ve diğer partilere kıyasla daha genç bir profile sahip olduğu görülmektedir. Partilerin detaylı yaş profilleri ise bundan sonraki sayfalarda incelenmiştir.

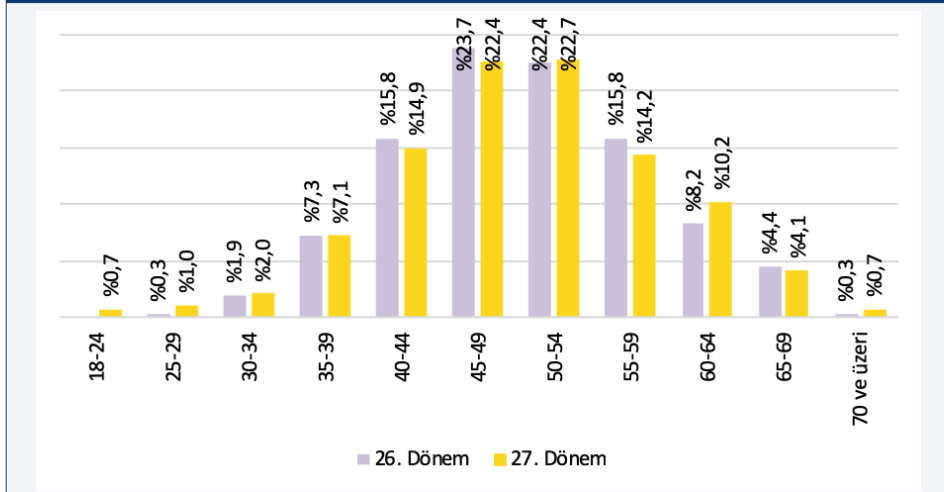
AK PARTİ

GRAFİK 10. 28. DÖNEMDE AK PARTİ MİLLETVEKİLLERİNİN YAŞ DAĞILIMI (YÜZDE)

AK Parti sayısal anlamda gençlere en çok yer veren partilerden biridir. Öte yandan AK Parti'li milletvekillerinin büyük bir kısmını (yüzde 23,9) 50-54 yaş grubu oluşturmaktadır. Bunu yüzde 20,5 ile 55-59 yaş grubu takip etmektedir. 45-49 yaş grubu ise AK Parti'li milletvekillerinin yüzde 19,4'ünü oluşturmaktadır. Bunların yanı sıra AK Parti 25-29 yaş grubuna Mecliste yer veren iki partiden biri olması bakımından da dikkat çekmektedir. AK Parti'nin en genç vekili 25 yaşındadır. Bu sayede AK Parti, Meclisteki en genç vekile sahip parti konumundadır. Aynı zamanda 65 yaş ve üzerine en az yer veren parti de AK Parti'dir. AK Parti'de bu yaş grubundaki vekillerin oranı yüzde 6'dır. Bu oran diğer partilerde yüzde 16'ya kadar yükselmektedir. Geçmiş dönemlerde AK Parti'li milletvekillerinin yaş dağılımı ise Grafik 11'de yer almaktadır.

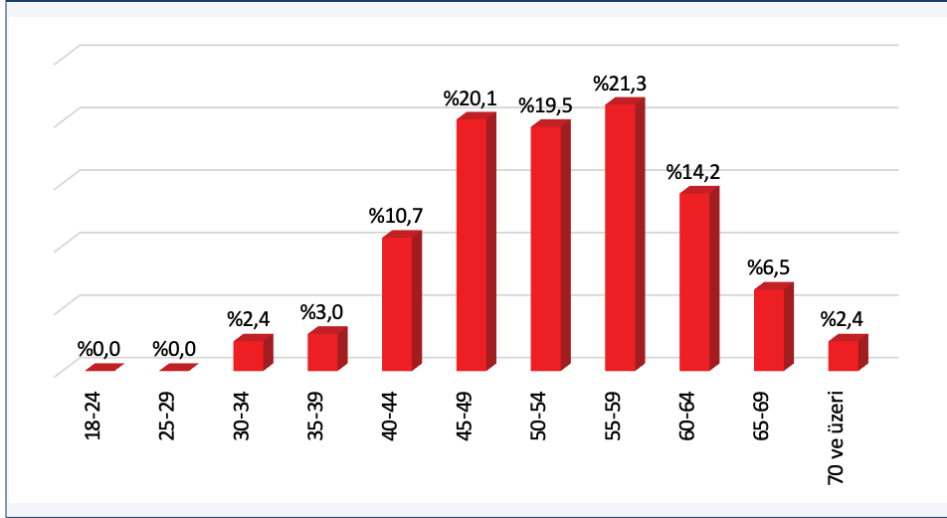
GRAFİK 11. 26 VE 27. DÖNEMLERDE AK PARTİ MİLLETVEKİLLERİNİN YAŞ DAĞILIMI (YÜZDE)

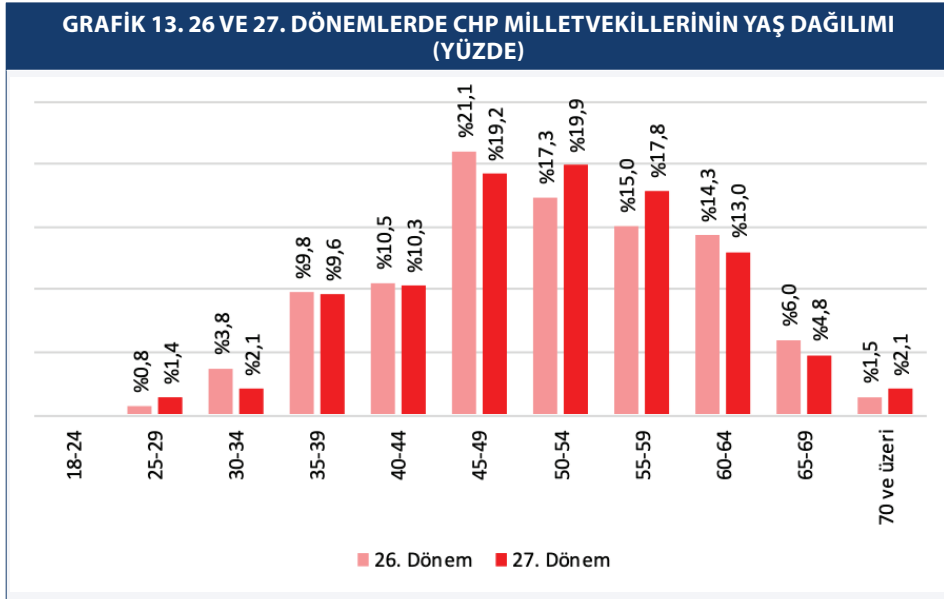
Önceki her iki dönemde de AK Parti'li milletvekillerinin önemli bir kısmının 45-49 ve 50-54 yaş gruplarında yer aldığı görülmektedir. Bu yaş grubunun parti içindeki toplam oranı 26. dönemde yüzde 46,1 iken 27. dönemde yüzde 45,1'dir. Diğer taraftan AK Parti 27. dönemde 18-29 yaş grubunda yer alan gençlere en çok yer veren parti olmuştur. Milletvekillerinin yüzde 1,7'si bu yaş aralığında yer almaktadır. 27. dönemde partinin en genç milletvekili 22 yaşındadır. Bu da AK Parti'nin gençlerin temsili hususunda teşvik edici bir parti konumunda yer aldığını göstermektedir.

CHP

GRAFİK 12. 28. DÖNEMDE CHP MİLLETVEKİLLERİNİN YAŞ DAĞILIMI (YÜZDE)

CHP'nin 18-29 yaş aralığında milletvekilinin bulunmadığı görülmektedir. Partinin en genç vekili 32 yaşındadır. Parti milletvekillerinin yüzde 60,9'unu 45-59 yaş grubu oluşturmaktadır. Bu gruptakilerin ise daha çok 55-59 yaş arasında olduğu görülmektedir. Öte yandan 65 yaş ve üzeri CHP milletvekillerinin yüzde 8,9'unu oluşturmaktadır. Bunlar arasında yaşı 70 ve üzeri olan vekillerin oranı yüzde 2,4'tür. Partide 70 yaş ve üzerindeki milletvekillerinin oranı partinin en genç yaş aralığı olan 30-34 yaş grubu ile eşittir. CHP'nin en yaşlı vekili ise 75 yaşındadır. CHP'nin önceki iki dönemdeki yaş dağılımı Grafik 13'te yer almaktadır.

26. dönemde CHP'li vekillerin yalnızca yüzde 0,8'i gençlik yaşına dahil edilen 25-29 yaş arasında yer alırken yüzde 3,8'i 30-34 yaş arasındadır. 35-39 yaş arasında bu oran yüzde 9,8'e ve 40-44 yaş grubunda yüzde 10,5'e yükselebilmektedir. 45-49 yaş grubu yüzde 21,1 ile en yüksek orana sahipken 50-54 yaş arasında bu oran yüzde 17,3'tür. Öte yandan partide 55-59 yaş oranı yüzde 15 ve 60-64 yaş oranı yüzde 14,3'tür. 65 yaş ve üzeri ise yüzde 7,5'lik bir orana sahiptir.

27. dönemde CHP'de 18-24 yaş grubu yer almazken milletvekillerinin yüzde 1,4'ü 25-29 yaş grubuna mensuptur. CHP'de 30-34 yaş aralığı bir önceki döneme kıyasla gerileme göstererek yüzde 2,1'e düşmüştür. 35-39 (yüzde 9,6) ve 40-44 (yüzde 10,3) yaş grubu önceki dönemdeki oranlarını hemen hemen korumuştur. 45-49 yaş grubu partililerin yüzde 19,2'sine; 50-54 yaş grubu ise yüzde 19,9'una tekabül etmektedir. 55-59 yaş grubu bir önceki döneme göre 2,8 puan artmıştır. 60-64 yaş arasında yer alanların oranı yüzde 13 olurken 65 yaş ve üzeri ise yüzde 6,9'luk bir orana sahip olmuştur. CHP'nin Meclisteki son üç dönemi değerlendirildiğinde partinin yaş ortalamasının gittikçe arttığı görülmektedir. Uzun yıllardır Mecliste bulunan milletvekillerinin bunda payı büyüktür. Zira bu milletvekilleri partinin kadrolarında yeni ve genç isimlerin yer almasının önünde bir engel oluşturmalarının yanında her dönem parti yaş ortalamasının yükselmesine de sebep olmaktadır. Bunların yanı sıra CHP'de her üç dönemde de 65 yaş ve üzerinin 18-24, 25-29 ve 30-34 yaş gruplarının toplamından daha fazla orana sahip olması dikkat çekmektedir.

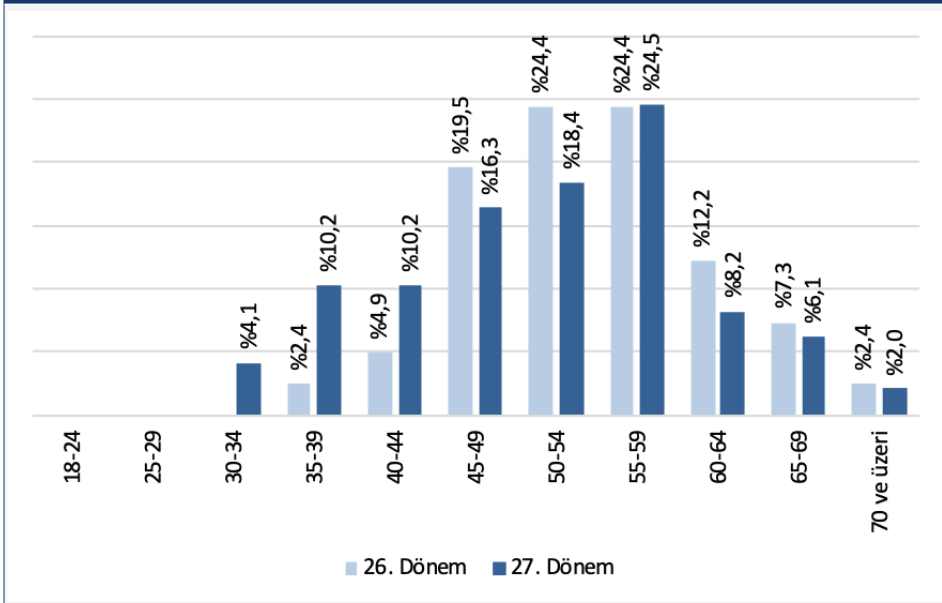
MHP

GRAFİK 14. 28. DÖNEMDE MHP MİLLETVEKİLLERİNİN YAŞ DAĞILIMI (YÜZDE)

28. dönemde MHP'nin 18-34 yaş aralığında milletvekili bulunmamaktadır. Son dönemde MHP'li en genç vekilin yaşı ise 36'dır. 35-39 yaş grubunda yer alan MHP'li vekillerin oranı yüzde 6, 40-44 yaş aralığında yer alanların oranı ise yüzde 24'tür. Bu aynı zamanda partide en fazla yer alan yaş grubunu ifade etmektedir. MHP aynı zamanda 60-64 yaş grubu (yüzde 22) ve 70 yaş üzerinin (yüzde 8) en fazla olduğu partidir. Partinin en yaşlı milletvekili ise 75 yaşındadır.

GRAFİK 15. 26 VE 27. DÖNEMLERDE MHP MİLLETVEKİLLERİNİN YAŞ DAĞILIMI (YÜZDE)

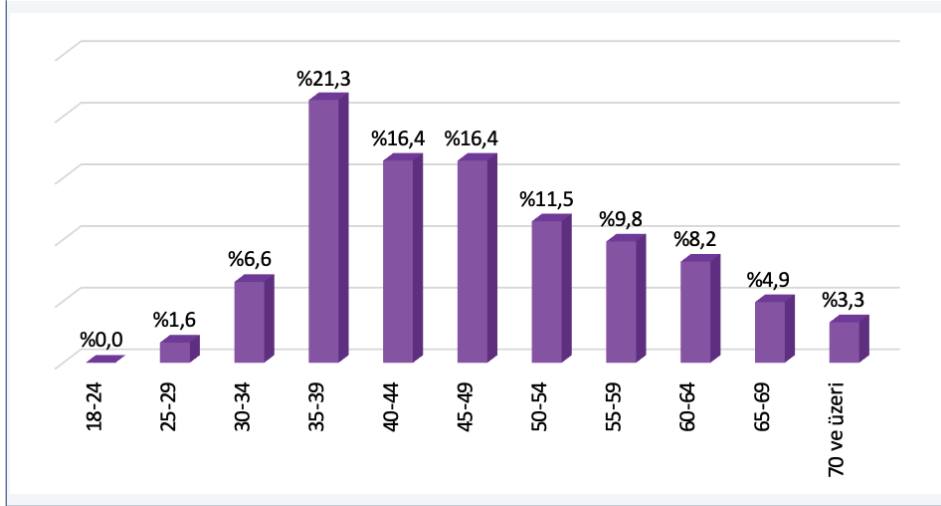

26. dönemde de 18-34 yaş aralığının MHP'de temsil edilmediği görülmektedir. 35-39 yaş grubu yüzde 2,4 ve 40-44 yaş grubu ise yüzde 4,9 oranına sahiptir. Yaşı 45-49 aralığında olan milletvekillerinin oranı yüzde 19,5 iken 50-54 ve 55-59 yaş gruplarında bu oran yüzde 24,4'e yükselmiştir. 60-64 yaş grubu yüzde 12,2 ve 65 yaş üzeri de yüzde 9,7 oranında Mecliste kendine yer bulmuştur.

27. dönemde de 18-29 yaş aralığı partide temsil edilmezken önceki dönemden farklı olarak 30-34 yaş grubuna ait vekiller (yüzde 4,1) MHP'de kendilerine yer bulabilmiştir. Benzer şekilde 35-39 (yüzde 10,2) ve 40-44 (yüzde 10,2) yaş gruplarının da parti içindeki yüzdesi artmıştır. 45-49 yaş grubu partide yüzde 16,3 ve 50-54 yaş grubu yüzde 18,4 ile temsil edilmiştir. 55-59 yaş arasındaki milletvekillerinin oranı bir önceki dönemki yerini korurken 60-64 yaş arası ise 4 puan azalarak yüzde 8,2'ye gerilemiştir. 65 yaş ve üzerinin partideki oranı ise 27. dönemde yüzde 8,1'dir.

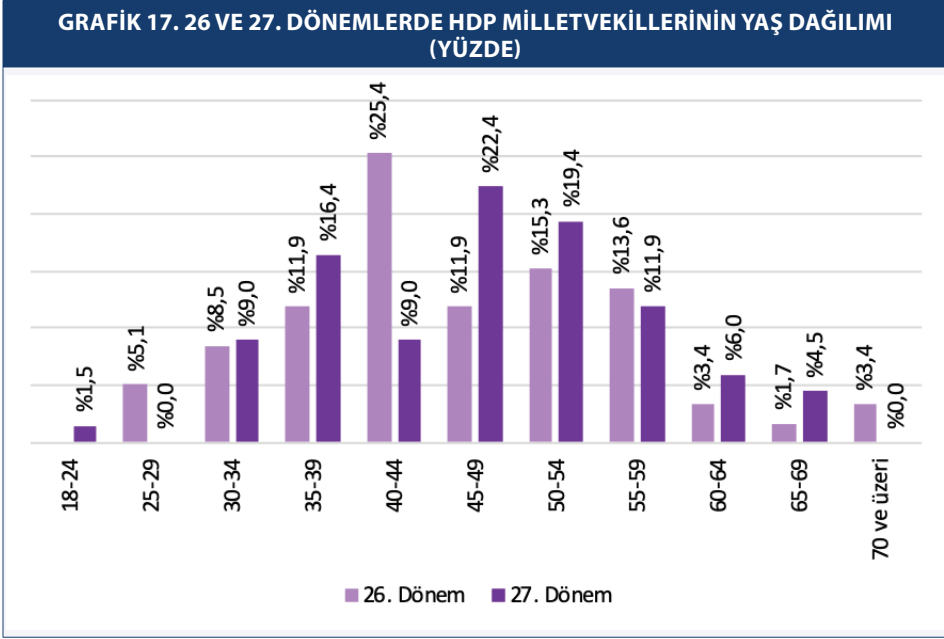
YSP/HDP

GRAFİK 16. 28. DÖNEMDE YSP/HDP MİLLETVEKİLLERİNİN YAŞ DAĞILIMI (YÜZDE)

28. dönemde YSP/HDP, AK Parti'den sonra 25-29 yaş grubuna yer veren ikinci parti olma özelliğini taşımaktadır. Bu yaş grubundaki milletvekillerinin oranı yüzde 1,6'dır. YSP/HDP'nin en genç vekili ise 28 yaşındadır. YSP/HDP'li vekillerin yüzde 21,3'ünün 35-39 yaş grubunda yer aldığı görülmektedir. Bu da partiyi Meclisin en genç partisi haline getirmektedir. 40-44 ve 45-49 yaş grupları parti içinde yüzde 16,4'lük orana sahiptir. Yaş seviyesi arttıkça partideki oranı düşmektedir.

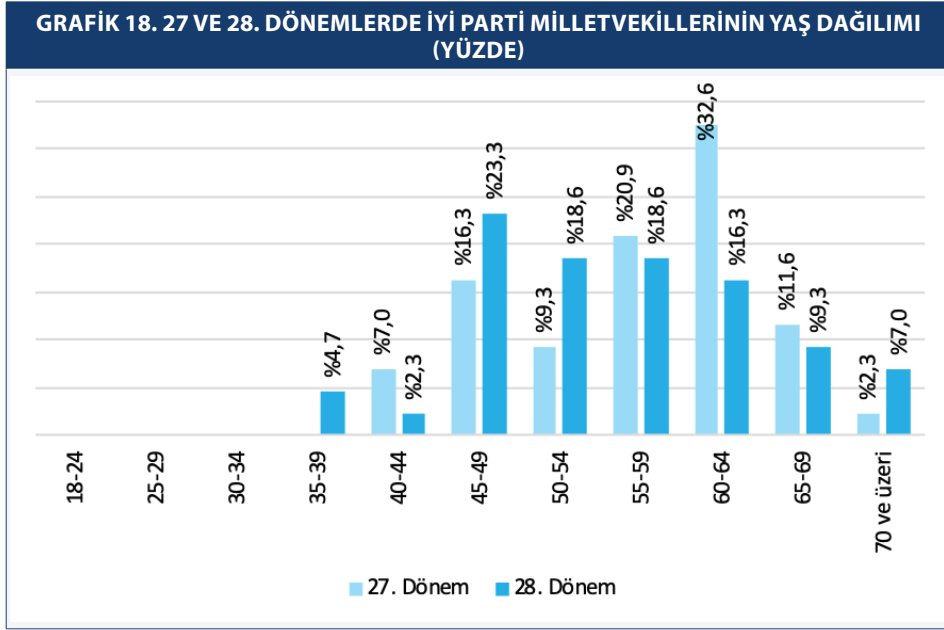
HDP'nin 26 ve 27. dönemlerdeki yaş dağılımı Grafik 17'de yer almaktadır.

26. dönemde HDP'li milletvekillerinin yüzde 5,1'ini 25-29 ve yüzde 8,5'ini de 30-34 yaş gruplarındakiler oluşturmuştur. 35-39 yaş grubu yüzde 11,9'luk bir orana sahipken HDP'li milletvekillerinin çoğu (yüzde 25,4) 40-44 yaş grubuna aittir. Bunu yüzde 15,3 ile 50-54 ve yüzde 13,6 ile 55-59 yaş grupları takip etmiştir. 60-64 yaş grubunun partideki oranı yüzde 3,4 iken 65 yaş üzerinde bu oran yüzde 5,1'e yükselmiştir.

27. dönemde HDP, AK Parti'den sonra 18-24 yaş grubunda milletvekiline yer veren ikinci parti olmuştur. Partinin en genç vekilinin yaşı 22'dir. Bununla birlikte partinin 25-29 yaş grubunda yer alan milletvekili bulunmamaktadır. HDP'li vekillerin daha ziyade (yüzde 22,4) 45-49 yaş grubunda yer aldığı görülmektedir. Bunu yüzde 19,4 ile 50-54 yaş grubu takip etmiştir. Bu oran 55-59 yaş grubunda yüzde 11,9 ve 60-64 yaş grubunda yüzde 6'dır. 65 yaş ve üzerinin oranı ise yüzde 4,5'tir. Son olarak her üç dönemde de yaş ortalaması itibarıyla HDP'nin Mecliste-ki en genç parti olduğunu belirtmek mümkündür.

İYİ PARTİ

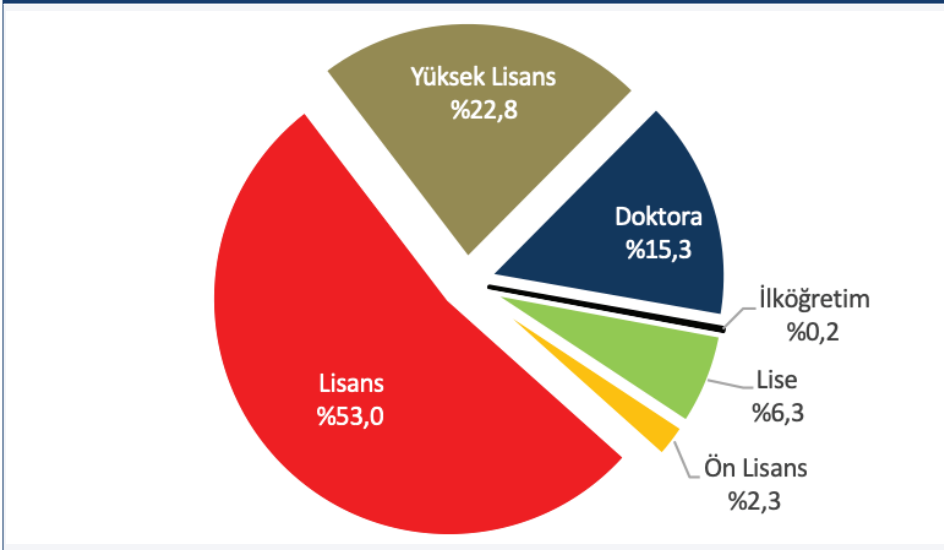

28. dönemde MHP'ye benzer şekilde İYİ Parti'nin de 18-34 yaş aralığında milletvekili bulunmamaktadır. Parti milletvekillerinin en genci 39 ve en yaşlısı da 74 yaşındadır. Partidekilerin çoğunluğunu yüzde 23,3 ile 45-49 yaş grubu oluşturmaktadır. 50-54 ve 55-59 yaş gruplarının oranları ise yüzde 18,6'dır. 60-64 yaş grubunda bu oran yüzde 16,3'tür. 65 yaş ve üzeri ise partili milletvekillerinin yüzde 16,3'ünü oluşturmuştur.

İYİ Parti 27. dönem Meclisindeki en yaşlı partidir. Seçimlere ilk defa girerek Mecliste ilk kez milletvekili sahibi olan bir partinin aynı zamanda Meclisin en yaşlı partisi olması dikkat çekmiştir. Bu dönemde İYİ Parti'nin 18-34 yaş aralığında milletvekili yoktur. Partinin en genç milletvekili ise 42 yaşındadır. İYİ Parti'li vekillerin büyük kısmı (yüzde 32,6) 60-64 yaş grubunda yer almıştır. 55-59 yaş grubu da eklendiğinde bu oran yüzde 53,5'e yükselmektedir. Bu dönemde İYİ Parti aynı zamanda 65 yaş ve üzeri oranının (yüzde 13,9) da en fazla olduğu partidir.

EĞİTİM

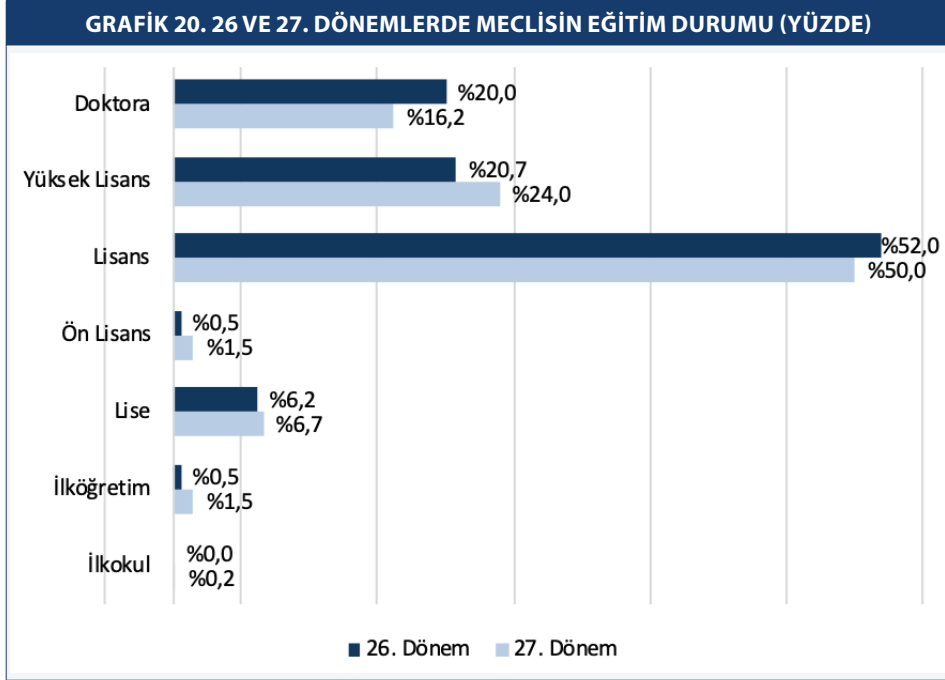
GRAFİK 19. 28. DÖNEM MECLİSİNİN EĞİTİM DURUMU (YÜZDE)

28. dönem Meclisin büyük kısmını lisans mezunları (yüzde 53) oluşturmuştur. Bunu yüzde 22,8 ile yüksek lisans takip etmiştir. Doktora mezunlarının oranı ise yüzde 15,3'tür.⁴ Lise mezunları Meclisin yüzde 6,3'ünü; ön lisans mezunları ise yüzde 2,3'ünü oluşturmaktadır. Eğitim durumu ilköğretim olanların oranı yüzde 0,2 ile sınırlı kalmıştır.

⁴ Tıp mezunu vekiller denklik gereği yüksek lisans mezunu ve uzmanlık eğitimini tamamlamış olanlar ise doktora mezunu kabul edilmiştir.

26 ve 27. dönemlerdeki Meclisin eğitim durumu Grafik 20'de yer almaktadır.

Her iki dönemde de Meclisin büyük bir kısmını lisans mezunları oluşturmuştur. 26. dönemde lisans mezunlarının oranı yüzde 52'dir. Eğitim seviyesi yüksek lisans olanların oranı yüzde 20,7 iken doktora olanların oranı ise yüzde 20'dir. Bu dönemde Meclisin yalnızca yüzde 6,2'si lise mezunudur. İlköğretim ve ön lisans mezunlarının oranı ise yüzde 0,5 ile sınırlıdır.

27. dönem Meclisinin yarısı lisans mezunudur. Yüzde 24'ü yüksek lisans ve yüzde 16,2'si de doktora eğitimini tamamlamıştır. Lise mezunlarının oranı ise yüzde 6,7'dir. Ön lisans ve ilköğretim mezunlarının oranları da yüzde 1,5'tir. İlkokul mezunu olanlar ise yüzde 0,2 ile sınırlı kalmıştır.

TABLO 2. 28. DÖNEMDE PARTİLERE GÖRE MİLLETVEKİLLERİNİN EĞİTİM DURUMLARI (YÜZDE)

	AK Parti	CHP	MHP	İYİ Parti	HDP
İlköğretim	0,0	0,6	0,0	0,0	0,0
Lise	3,0	5,3	12,0	11,6	16,4
Ön Lisans	1,5	0,6	10,0	2,3	4,9
Lisans	51,1	56,2	40,0	44,2	65,6
Yüksek Lisans	29,1	21,9	16,0	23,3	4,9
Doktora	15,3	15,4	22,0	18,6	8,2

AK Parti’li milletvekillerinin yüzde 51,1’i lisans, yüzde 29,1’i ise yüksek lisans mezunudur. Doktora mezunu olanların oranı ise yüzde 15,3’tür. Lise mezunları partililerin yüzde 3’ünü ve ön lisans mezunları da yüzde 1,5’ini oluşturmaktadır. CHP milletvekilleri arasında lisans mezunlarının oranı yüzde 56,2’dir. Bunu yüzde 21,9 ile yüksek lisans ve yüzde 15,4 ile doktora mezunları takip etmektedir. MHP ise en yüksek doktora mezunu oranına (yüzde 22) sahip olan partidir. Partide yüksek lisans oranı yüzde 16, lisans oranı ise yüzde 40’tır. MHP’de lise mezunlarının oranı yüzde 12, ön lisans mezunlarının oranı ise yüzde 10’dur. İYİ Parti ise MHP’den sonra en yüksek doktora oranına (yüzde 18,6) sahip ikinci partidir. Partide yüksek lisans düzeyinde bu oran yüzde 23,3’e ve lisansta yüzde 44,2’ye yükselmektedir. Lise mezunlarının oranı ise yüzde 11,6’dır. Son olarak HDP en yüksek lise mezunu (yüzde 16,4) olan partidir. Bunun yanı sıra doktora mezununun da en az olduğu partidir. Diğer partilerde doktora mezunlarının oranı yüzde 15 bandının üzerinde seyrederken HDP’de bu oran yüzde 8,2’ye gerilemektedir. Benzer şekilde diğer partilerde yüksek lisans oranı yüzde 16 ve üzerindeyken HDP’de bu oran yüzde 4,9’a düşmektedir. Lisans mezunlarının oranı ise HDP’de yüzde 65,6’dır.

TABLO 3. 26. DÖNEMDE PARTİLERE GÖRE MİLLETVEKİLLERİNİN EĞİTİM DURUMLARI (YÜZDE)

	AK Parti	CHP	MHP	HDP
İlköğretim	0,3	0,8	0,0	1,7
Lise	2,5	9,0	2,4	22,0
Ön Lisans	0,3	0,8	0,0	1,7
Lisans	53,6	51,9	34,1	55,9
Yüksek Lisans	23,7	18,0	26,8	6,8
Doktora	19,6	19,5	36,6	11,9

26. dönemde AK Parti’li vekillerin yüzde 53,6’sı lisans, yüzde 23,7’si yüksek lisans ve yüzde 19,6’sı doktora seviyesinde eğitime sahiptir. Lise mezunlarının partideki oranı yüzde 2,5 iken ön lisans ve ilköğretim mezunlarının oranları yüzde 0,3’tür. CHP’de ise lisans mezunları yüzde 51,9; yüksek lisans mezunları yüzde 18 ve doktora mezunları yüzde 19,5 oranlarındadır. CHP’li vekillerin yüzde 9’unun eğitim durumu lisedir. MHP, 26. dönem Meclisinde doktora düzeyinde eğitime sahip milletvekili oranının (yüzde 36,6) en yüksek olduğu partidir. Bunu yüzde 34,1 ile lisans ve yüzde 26,8 ile yüksek lisans mezunları takip etmiştir. HDP ise en fazla lise mezununu (yüzde 22), en az yüksek lisans (yüzde 6,8) ve doktora (11,9) mezunlarını barındıran partidir. HDP’li milletvekillerinin yüzde 55,9’u ise lisans mezunudur.

TABLO 4. 27. DÖNEMDE PARTİLERE GÖRE MİLLETVEKİLLERİNİN EĞİTİM DURUMLARI (YÜZDE)

	AK Parti	CHP	MHP	İYİ Parti	HDP
İlkokul	-	-	-	-	1,5
İlköğretim	0,7	2,7	-	-	4,5
Lise	3,1	6,8	8,2	9,3	19,4
Ön Lisans	1,0	0,7	4,1	4,7	1,5
Lisans	53,6	47,9	42,9	37,2	52,2
Yüksek Lisans	28,5	21,9	26,5	18,6	10,4
Doktora	13,2	19,9	18,4	30,2	10,4

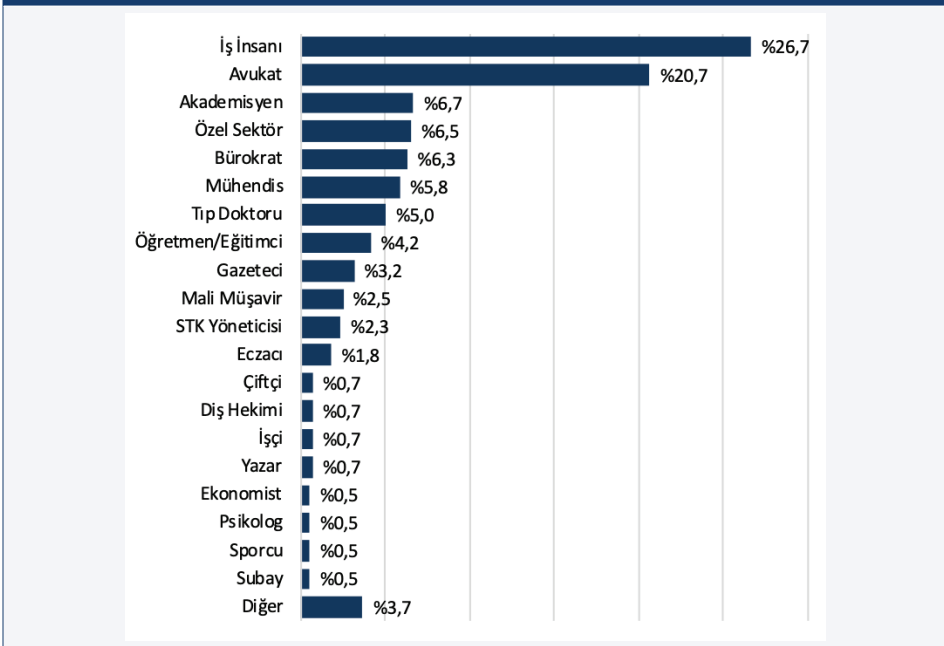
27. dönemde AK Parti'li vekillerin yüzde 53,6'sı lisans mezunudur. En fazla lisans ve yüksek lisans mezununa sahip olan parti AK Parti'dir. Yüksek lisans eğitimini tamamlayanların oranı yüzde 28,5'tir. Doktora mezunu olanlar partili milletvekillerinin yüzde 13,2'sini oluştururken lise mezunlarının oranı ise yüzde 3,1'dir.

CHP'li milletvekillerinin yüzde 47,9'u lisans, yüzde 21,9'u yüksek lisans ve yüzde 19,9'u doktora mezunudur. Lise mezunu olanların oranı yüzde 6,8 iken ilköğretim mezunlarının oranı ise yüzde 2,7'dir. MHP'de eğitim durumu lisans seviyesinde olanların oranı yüzde 42,9 ve yüksek lisans seviyesinde olanların oranı ise yüzde 26,5'tir. MHP'li vekillerin yüzde 18,4'ü doktora eğitimini tamamlamıştır. Ön lisans mezunlarının oranı yüzde 4,1 iken lise mezunlarının oranı ise yüzde 8,2 olmuştur.

İYİ Parti'li milletvekillerinin yüzde 37,2'si lisans ve yüzde 18,6'sı da yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. Partinin milletvekillerinin yüzde 30,2'si doktora mezunudur. Bu da İYİ Parti'yi en fazla doktora mezunu oranına sahip parti yapmaktadır. İYİ Parti'de eğitim durumu ön lisans olanların oranı yüzde 4,7 ve lise olanların oranı ise yüzde 9,3'tür. Söz konusu HDP olduğunda eğitim düzeyinde düşüş yaşanmaktadır. HDP'li milletvekillerinin yüzde 1,5'i ilkokul ve yüzde 4,5'i de ilköğretim mezunudur. Lise mezunlarının oranı diğer partilerde yüzde 3-9 bandında değişiklik gösterirken HDP'de bu oran yüzde 19,4'e yükselmiştir. Lisans mezunları HDP'li vekillerin yüzde 52,2'sini, yüksek lisans mezunları yüzde 10,4'ünü ve doktora mezunları da yüzde 10,4'ünü oluşturmuştur.

MESLEK

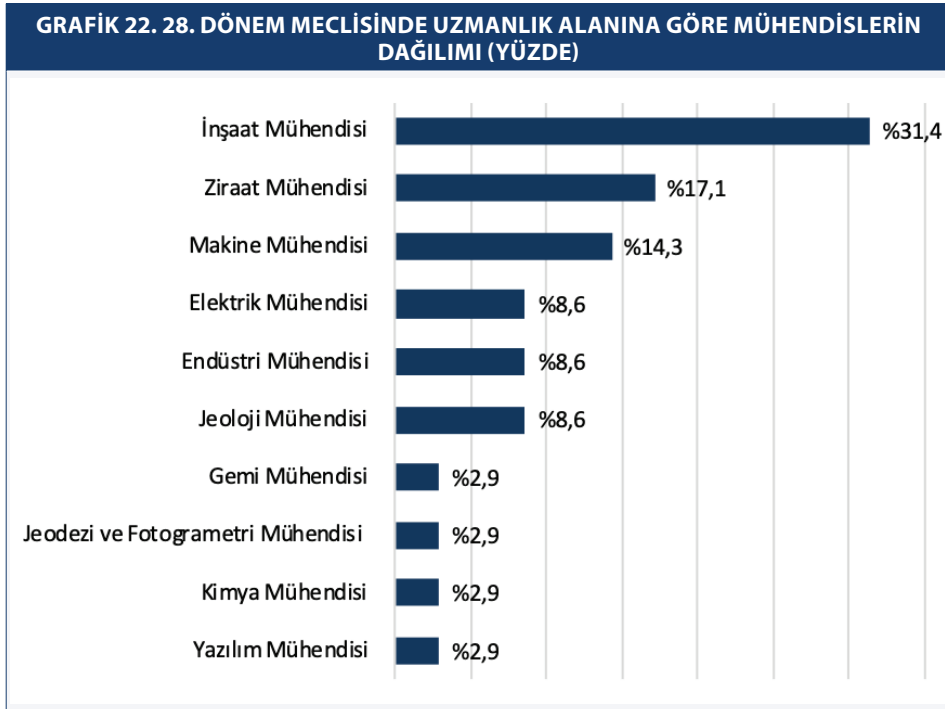
GRAFİK 21. 28. DÖNEM MİLLETVEKİLLERİNİN MESLEK DAĞILIMI (YÜZDE)*

* Mecliste 28. dönem milletvekillerinin mesleki dağılımını öğrenmeye yönelik bir soru önergesi sunulmuştur. Soru önergesi TBMM Başkanvekili Bekir Bozdağ tarafından yanıtlanmış ve Meclisteki meslek dağılımı açıklanmıştır. Bkz. “Soru Önergesi”, TBMM, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y1/T7/WebOnergeMetni/45cd9d07-57da-4955-b704-c1bc28331108.pdf> (Erişim tarihi: 16 Ekim 2023); Önergede 96 farklı meslek grubuna yer verilmiştir. Raporda yer alan meslek verilerinde ise bazı meslek grupları (öğretmen/eğitimci, hakim/savcı vb.) kategorize edilerek bir araya getirilmiştir. Ayrıca raporda milletvekillerinin mezun olduğu veya meslek hayatına ilk atıldığı meslek grupları değil milletvekili olmadan önce en son yaptıkları meslekler esas alınmıştır. Bu bağlamda örneğin mühendis olan ancak son yıllarda kendine ait bir şirkette iş hayatına devam eden vekiller mühendis değil “iş insanı” olarak rapora eklenmiştir.

28. dönem Meclisinde meslek dağılımı incelendiğinde milletvekillerinin çoğunlukla iş insanı ve avukat olduğu görülmektedir. İş insanlarının oranı yüzde 26,7 ve avukatların oranı yüzde 20,7'dir. Bunları akademisyen (yüzde 6,7), özel sektör çalışanları (yüzde 6,5) ve bürokratlar (yüzde 6,3) takip etmektedir. Akabinde ise yüzde 5,8 ile mühendisler ve yüzde 5 ile tıp doktorları gelmektedir. Öğretmen/öğreticilerin Meclisteki oranı yüzde 4,2 ve gazetecilerin oranı yüzde 3,2'dir. Meslek gruplarının yüzde 2,5'ini mali müşavir, yüzde 2,3'ünü STK yöneticisi ve yüzde 1,8'ini eczacı oluşturmaktadır. Bunları yüzde 0,7 oranıyla çiftçi, diş hekimi, işçi ve yazar takip etmektedir.⁵

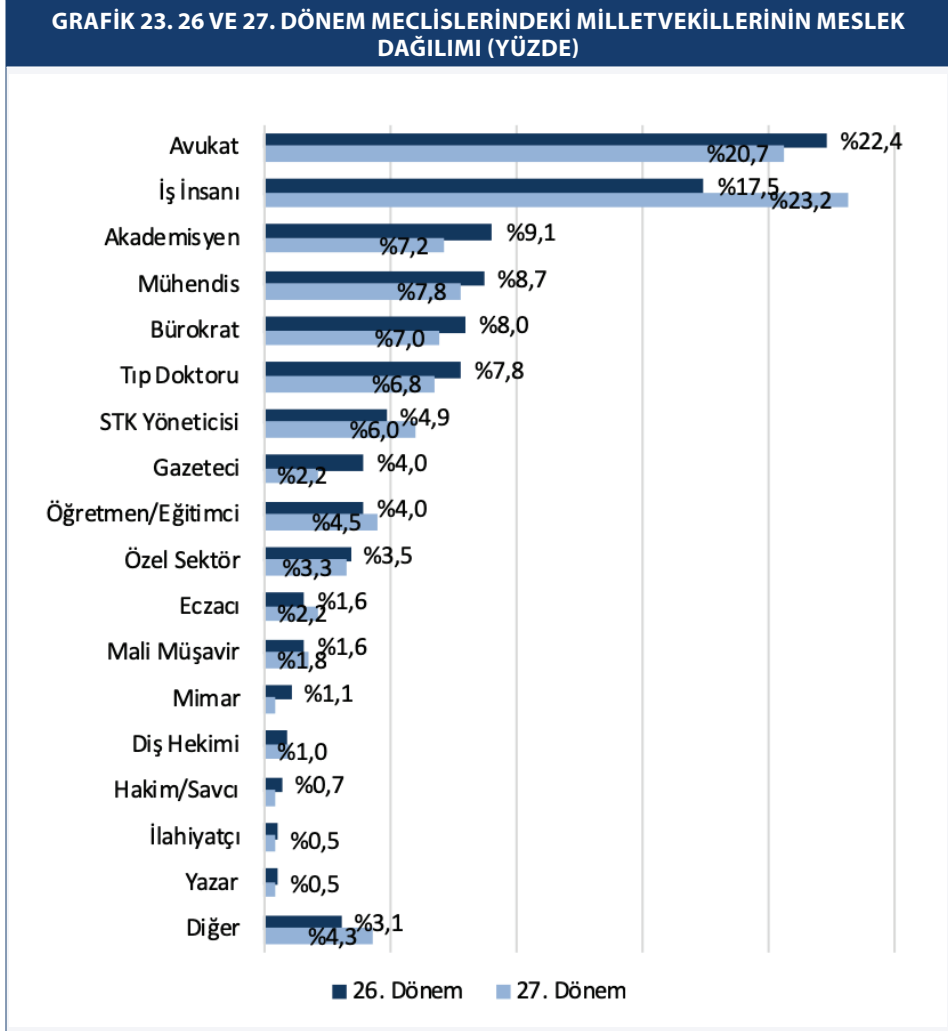
Diğer taraftan yüzde 5,8 oranına sahip olan mühendislerin uzmanlık alanları farklılık göstermektedir. Mühendislerin uzmanlık alanlarına göre kendi içindeki dağılımı Grafik 22'de gösterilmiştir.

Meclisteki mühendislerin büyük bir kısmını (yüzde 31,4'ünü) inşaat mühendisleri oluşturmaktadır. Bunu yüzde 17,1 ile ziraat ve yüzde 14,3 ile makine mühendisleri takip etmektedir. Elektrik, endüstri ve jeoloji mühendislerinin her

⁵ Yüzde 0,3 ve altında bir orana sahip olan meslek grupları "diğer" kategorisi altında verilmiştir. Bu kategoride diplomat, hemşire, ilahiyatçı, mimar, siyaset bilimci, sosyolog, araştırmacı, biyolog, bilim tarihçisi, infaz ve koruma memuru, fizyoterapist, iç mimar, müzisyen, peyzaj mimarı, sinemacı ve tercüman bulunmaktadır.

birinin Meclisteki oranı yüzde 8,6'dır. Gemi, jeodezi ve fotogrametri, kimya ve yazılım mühendislerinin oranı ise yüzde 2,9 bandındadır.

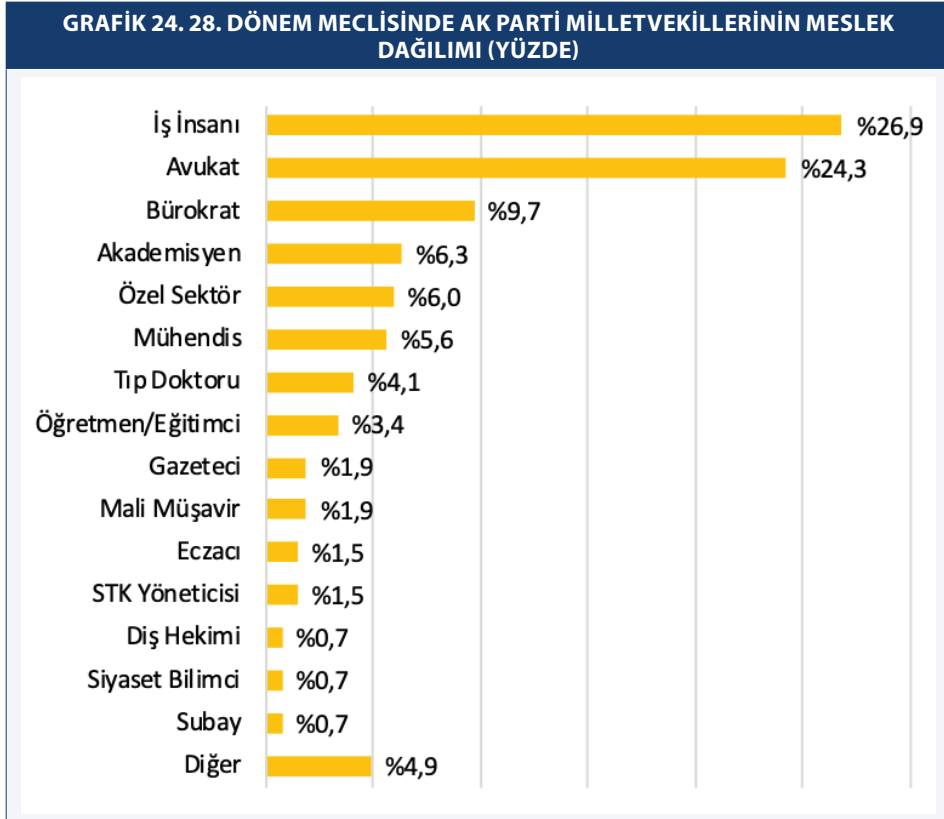

26 ve 27. dönemlerdeki Mecliste en çok yer alan iki meslek grubu avukat ve iş insanı olmuştur. 26. dönemde avukatların oranı yüzde 22,4 ve iş insanlarının oranı yüzde 17,5'tir. Bunu yüzde 9,1 ile akademisyenler ve yüzde 8,7 ile mühendisler takip etmiştir. 26. dönemde Mecliste en çok yer alan beşinci meslek bürokrat (yüzde 8) iken altıncı meslek ise tıp doktorudur (yüzde 7,8). STK yöneticileri Meclisin yüzde 4,9'unu; gazeteciler ve öğretmenler ise yüzde 4'ünü oluşturmaktadır.⁶

⁶ Tekrar etme sıklığı düşük olan meslek grupları "diğer" kategorisi altında verilmiştir. Bu kategoride diplomat, subay, hemşire, çiftçi, müzisyen, psikolojik danışman, sporcu, sinemacı ve tercüman gibi meslekler yer almaktadır.

27. dönemde iş insanlarının oranı yüzde 23,2'ye yükselirken avukatların oranını yüzde 20,7 olmuştur. 27. dönem Meclisinde de en yüksek yüzdeye sahip üçüncü meslek sahipleri mühendisler (yüzde 7,8) ve dördüncüsü de akademisyendir (yüzde 7,2). Yüzelik sıralamada bürokratlar yüzde 7 ile beşinci sırada yer alırken onu yüzde 6,8 ile tıp doktorları ve yüzde 6 ile STK yöneticileri izlemektedir. Öğretmenler/eğitmciler yüzde 4,5 ve özel sektör çalışanları ise yüzde 3,3'e tekabül etmektedir. Eczacı ve gazeteciler Meclisin yüzde 2,2'sini, mali müşavirler ise yüzde 1,8'ini oluşturmuştur.⁷

AK PARTİ

AK Parti'li milletvekillerinin büyük bir kısmı iş insanı (yüzde 26,9) ve avukatıdır (yüzde 24,3). Bu iki mesleği yüzde 9,7 ile bürokrat ve yüzde 6,3 ile akademisyen takip etmektedir. Özel sektör çalışanlarının oranı yüzde 6 ve mühendislerin oranı

⁷ Tekrar etme sıklığı düşük olan meslek grupları "diğer" kategorisi altında verilmiştir. Bu kategoride hemşire, peyzaj mimarı, bilim tarihçisi, ekonomist, ev kadını, işçi, oyuncu, öğrenci, siyaset bilimci, sosyolog ve veteriner hekim bulunmaktadır.

ise yüzde 5,6'dır.⁸ AK Parti milletvekillerinin yüzde 4,1'i tıp doktoru ve yüzde 3,4'ü de öğretmen/egitimcidir. Gazeteci ve mali müşavirlerin oranları yüzde 1,9; eczacı ve STK yöneticilerinin oranları yüzde 1,5'tir. Diş hekimi, siyaset bilimci ve subay olanların her birinin oranı ise yüzde 0,7'dir.

TABLO 5. 26 VE 27. DÖNEM MECLİSLERİNDE AK PARTİ MİLLETVEKİLLERİNİN MESLEK DAĞILIMI (YÜZDE)		
	26. Dönem	27. Dönem
Avukat	24,0	24,1
İş İnsanı	18,9	26,8
Mühendis	9,1	8,8
Akademisyen	8,5	5,1
Bürokrat	8,2	9,2
Tıp Doktoru	6,9	4,1
Özel Sektör	3,8	3,1
Öğretmen/Eğitimci	3,5	3,7
STK Yöneticisi	3,5	3,7
Gazeteci	2,8	1,0
Mali Müşavir	2,5	2,4
Eczacı	1,9	1,7
Diş Hekimi	1,3	1,0
Hakim/Savcı	0,9	0,7
Diğer	4,1	4,7

26. dönemde AK Parti'li vekillerin çoğunu (yüzde 24) avukatlar oluşturmuştur. Avukatları yüzde 18,9 ile iş insanları takip etmiştir. Mühendislerin parti içindeki oranı yüzde 9,1'dir. (Mühendislerin kendi içindeki dağılımı incelendiğinde ise yüzde 20,7'sinin inşaat mühendisi olduğu; elektrik, makine ve ziraat mühendislerinin her birinin mühendisler içinde yüzde 13,8'lik oranlara sahip olduğu görülmektedir. Gemi, jeoloji ve orman mühendislerinin oranı yüzde 6,9 iken maden ve metalurji mühendisleri AK Parti'li mühendislerin yüzde 3,4'ünü oluşturmaktadır.)

26. dönemde AK Parti'li milletvekillerinin yüzde 8,5'i akademisyen, yüzde 8,2'si bürokrat ve yüzde 6,9'u tıp doktorudur. Özel sektör çalışanları parti-

⁸ AK Parti'li mühendislerin yüzde 40'ını inşaat ve yüzde 20'sini ziraat mühendisleri oluşturmaktadır. Makine mühendislerinin oranı yüzde 13,3 iken endüstri, gemi, jeoloji ve yazılım mühendislerinin oranları ise yüzde 6,7'dir.

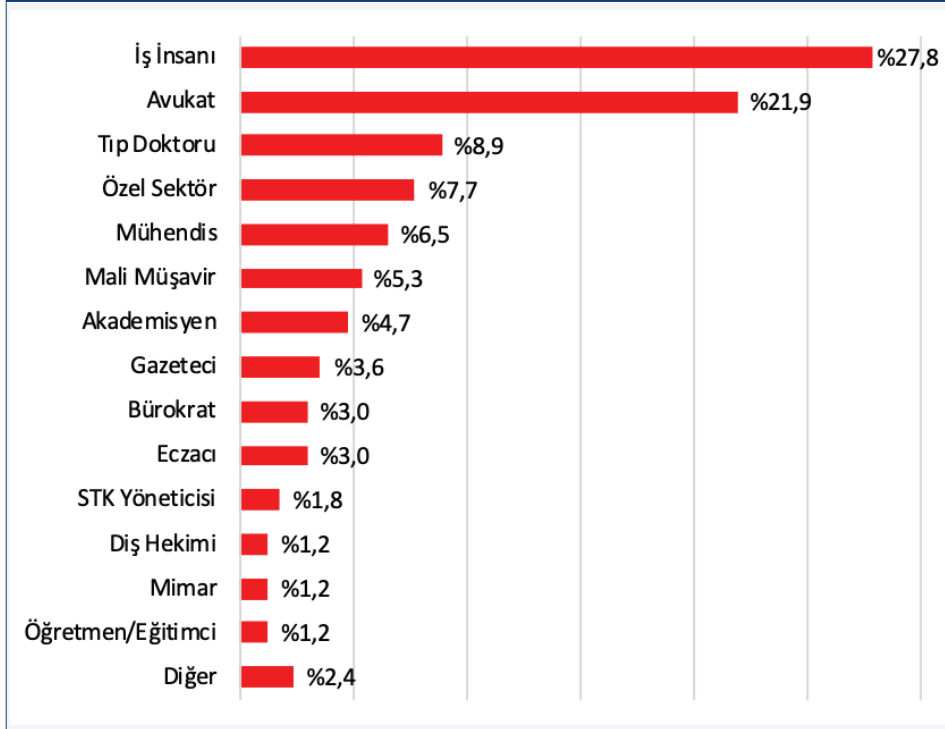
li vekillerin yüzde 3,8'ini; öğretmen/öğreticiler ve STK yöneticileri ise yüzde 3,5'ini oluşturmaktadır.

27. dönemde avukatlar partideki oranını korurken iş insanları 7,9 puan artarak yüzde 26,8'e yükselmiştir. Mühendislerin oranı ise yüzde 8,8 olmuştur. (27. dönemde AK Parti'li mühendislerin yüzde 34,6'sı inşaat sektöründedir. Gemi, makine, ziraat ve harita mühendislerinin her birinin oranı yüzde 11,5'tir. Maden ve orman mühendisleri mühendislerin yüzde 7,7'sini ve elektrik mühendisleri ise yüzde 3,8'ini oluşturmuştur.)

AK Parti'de akademisyenlerin oranı 26. döneme göre düşüş göstererek yüzde 5,1 olurken bürokratların oranı ise yüzde 9,2'ye yükselmiştir. Doktorların parti içindeki oranı yüzde 4,1; öğretmen/öğreticiler ve STK yöneticilerinin oranları ise yüzde 3,7'dir.

CHP

GRAFİK 25. 28. DÖNEM MECLİSİNDE CHP MİLLETVEKİLLERİNİN MESLEK DAĞILIMI (YÜZDE)

AK Parti'de olduğu gibi 28. dönem Meclisindeki CHP'li milletvekillerinin meslek dağılımı sıralamasında ilk iki meslek grubunu iş insanı (yüzde 27,8) ve avukat (yüzde 21,9) oluşturmuştur. Üçüncü sırada yer alan meslek grubu ise yüzde 8,9 ile tıp doktorudur. Bu oran diğer partilerin üzerinde olup en fazla sayı-

da doktorun milletvekili seçildiği parti CHP olmuştur. CHP'li milletvekillerinin yüzde 7,7'si özel sektör çalışanı iken yüzde 6,5'i de mühendistir. Mühendislerin kendi içindeki dağılımı incelendiğinde inşaat, ziraat, endüstri, jeoloji ve elektrik alanlarında eşit bir şekilde dağıldıkları görülmektedir.

Yüzdeler sıralamada mali müşavir oranı yüzde 5,3 ve akademisyen oranı yüzde 4,7'dir. Onları gazeteciler (yüzde 3,6), bürokratlar (yüzde 3) ve eczacılar (yüzde 3) takip etmektedir. STK yöneticilerinin oranı yüzde 1,8 iken diş hekimi, mimar ve öğretmen/egitimcilerin her birinin oranı ise yüzde 1,2 bandındadır.

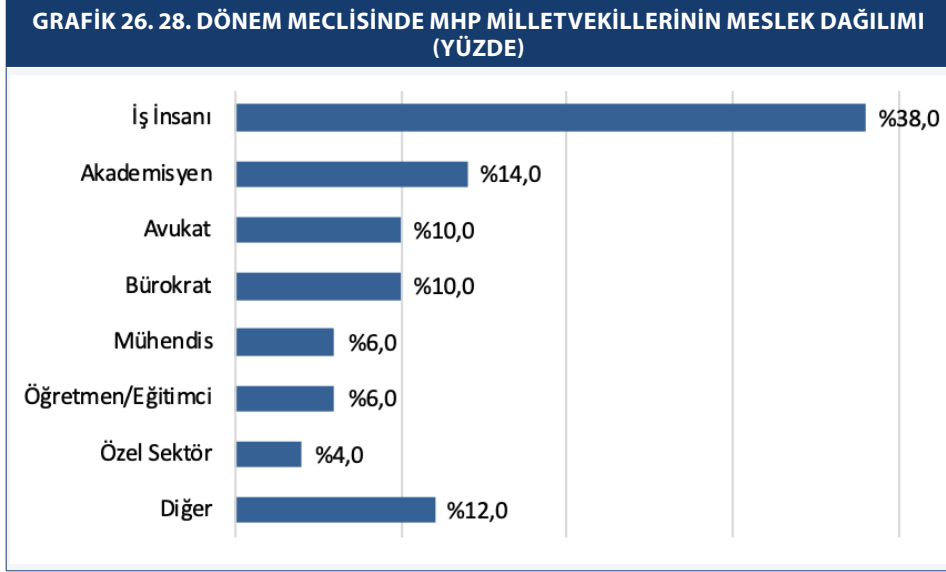
TABLO 6. 26 VE 27. DÖNEM MECLİSLERİNDE CHP MİLLETVEKİLLERİNİN MESLEK DAĞILIMI (YÜZDE)		
	26. Dönem	27. Dönem
Avukat	22,6	22,6
İş İnsanı	19,5	21,9
Tıp Doktoru	12,8	11,0
Mühendis	8,3	8,2
Akademisyen	6,0	6,8
Gazeteci	6,0	3,4
Bürokrat	4,5	4,8
Özel Sektör	4,5	4,8
Mimar	3,0	1,4
STK Yöneticisi	3,0	4,1
Eczacı	2,3	3,4
Öğretmen/Eğitimci	2,3	2,7
Diğer	5,3	4,8

26. dönemde CHP'li milletvekillerinin yüzde 22,6'sı avukat, yüzde 19,5'i iş insanı ve yüzde 12,8'i tıp doktorudur. Bunları yüzde 8,3 ile mühendisler takip etmiştir. (Mühendislerin yüzde 36,4'ü inşaat, yüzde 27,3'ü ziraat ve yüzde 18,2'si endüstri mühendisleridir. Elektrik ve makine mühendisleri ise yüzde 9,1 oranındadır.) Akademisyen ve gazetecilerin oranları yüzde 6, bürokrat ve özel sektör çalışanlarının oranları ise yüzde 4,5'tir.

27. dönem Meclisindeki CHP'li milletvekilleri içinde avukatlar önceki dönemin yüzde oranını (yüzde 22,6) korumuştur. Yüzdeler sıralamada ikinci olan iş insanı CHP'li milletvekillerinin oranı yüzde 21,9 iken tıp doktorlarının oranı ise yüzde 11'dir. CHP, son üç Mecliste de en yüksek oranda tıp doktoruna sahip olan bir partidir. Mühendisler CHP'li milletvekillerinin yüzde 8,2'sine ve akade-

misyenler de yüzde 6,8'ine tekabül etmektedir. (Mühendislerin yüzde 25'i ziraat, yüzde 16,7'si elektrik ve endüstri mühendisleridir. İnşaat, makine, maden, jeoloji, jeodezi ve fotogrametri mühendislerinin her birinin oranı ise yüzde 8,3'tür.)

MHP

Meclisin son döneminde MHP'li milletvekillerin büyük bir kısmının (yüzde 38) iş insanı olduğu görülmektedir. Akademisyenlerin oranı yüzde 14 iken avukatlar ve bürokratların her birinin oranı ise yüzde 10'dur. Hem mühendisler hem de öğretmen/educators partili vekillerin yüzde 6'sını oluşturmaktadır. 26 ve 27. dönemlerdeki Mecliste partililerin meslek dağılımı ise Tablo 7'de verilmiştir.

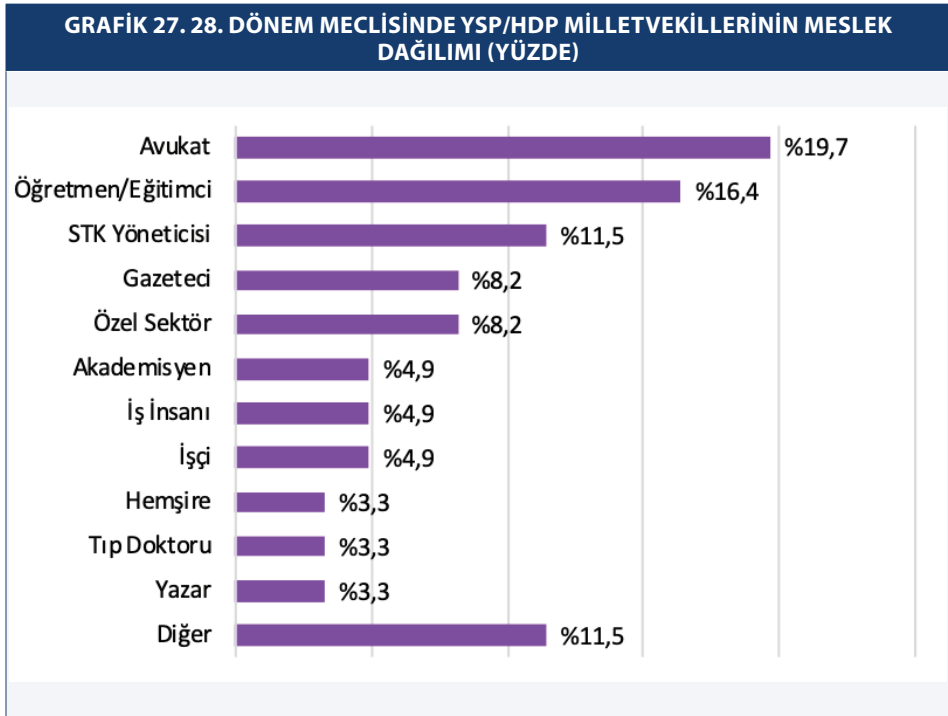
TABLO 7. 26 VE 27. DÖNEM MECLİSLERİNDE MHP MİLLETVEKİLLERİNİN MESLEK DAĞILIMI (YÜZDE)

	26. Dönem	27. Dönem
Bürokrat	29,3	12,2
Akademisyen	24,4	10,2
İş İnsanı	14,6	28,6
Avukat	7,3	10,2
Mühendis	7,3	8,2
Öğretmen/Eğitimci	7,3	10,2
Tıp Doktoru	4,9	4,1
Eczacı	-	6,1
Diğer	4,9	10,2

26. dönemde MHP'li milletvekillerinin yüzde 29,3'ünü bürokratlar ve yüzde 24,4'ünü de akademisyenler oluşturmuştur. Bu dönemde oransal açıdan en fazla akademisyene sahip olan parti MHP olmuştur. İş insanlarının oranı yüzde 14,6 iken avukatlar ve mühendislerin her biri yüzde 7,3'lük orana sahiptir.

27. dönemde ise iş insanı oranı 14 puan artarak yüzde 28,6'ya ulaşmıştır. İkinci sırada bürokratlar MHP'li vekillerin yüzde 12,2'sini oluşturmuştur. Akademisyenler, avukatlar ve öğretmenler/eğitimciler ise yüzde 10,2'lik eşit oran ile sıralamada yer almıştır. Mühendislerin oranı yüzde 8,2 olurken eczacılar yüzde 6,1 oranında Mecliste temsil hakkı kazanmıştır.

YSP/HDP

YSP/HDP'li milletvekillerinin içinde en fazla avukatlar bulunmaktadır. Nitekim partideki avukatların oranı yüzde 19,7'dir. Vekillerin en fazla mensup olduğu ikinci meslek grubu ise öğretmen/eğitimcidir (yüzde 16,4). YSP/HDP 28. dönemde en fazla öğretmen/eğitimciyi barındıran parti olmuştur. Öte yandan STK yöneticilerinin parti içindeki oranı yüzde 11,5'tir. Bu oran diğer partilerin oldukça üzerindedir. Yine gazetecilerin oranı da diğer partilere kıyasla daha fazladır. Özel sektör çalışanları YSP/HDP'li vekillerin yüzde 8,2'sini; akademisyen, iş insanı ve işçilerin her biri de yüzde 4,9'unu oluşturmaktadır.

TABLO 8. 26 VE 27. DÖNEM MECLİSLERİNDE HDP MİLLETVEKİLLERİNİN MESLEK DAĞILIMI (YÜZDE)

	26. Dönem	27. Dönem
Avukat	23,7	19,4
STK Yöneticisi	20,3	22,4
Akademisyen	8,5	7,5
Mühendis	8,5	1,5
Gazeteci	8,5	7,5
Öğretmen/Eğitimci	8,5	7,5
İş İnsanı	6,8	3,0
Hemşire	3,4	3,0
Özel Sektör	1,7	4,5
Tıp Doktoru	3,4	10,4
Diğer	6,8	13,4

26. dönemde avukatlar yüzde 23,7 ile partideki çoğunluğu oluşturmuştur. Onları ikinci sırada yüzde 20,3 ile STK yöneticileri takip etmiştir. Akademisyen, mühendis, gazeteci ve öğretmen/egitimcilerin her birinin oranı ise yüzde 8,5 olmuştur.

27. dönemde ise STK yöneticileri yüzde 22,4 ile partinin çoğunluğunu oluşturmuştur. Onları yüzde 19,4 ile avukatlar izlemiştir. Tıp doktorlarının oranı yüzde 10,4 iken akademisyen, gazeteci ve öğretmenlerin her birinin oranı ise yüzde 7,5'tir.

İYİ PARTİ

Son olarak İYİ Parti'nin meslek dağılımı Tablo 9'da yer almaktadır.

TABLO 9. 27 VE 28. DÖNEM MECLİSLERİNDE İYİ PARTİ MİLLETVEKİLLERİNİN MESLEK DAĞILIMI (YÜZDE)

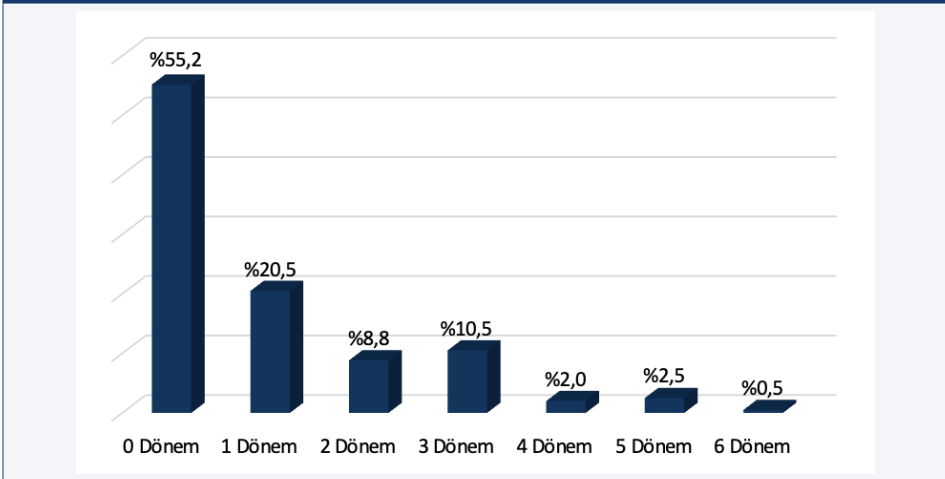
	27. Dönem	28. Dönem
İş İnsanı	27,9	41,9
Akademisyen	18,6	11,6
Tıp Doktoru	11,6	4,7
Mühendis	9,3	9,3
STK Yöneticisi	7,0	-
Avukat	4,7	7,0
Bürokrat	4,7	4,7
Diplomat	4,7	-
Öğretmen/Eğitimci	4,7	2,3
Özel Sektör	-	4,7
Diğer	7,0	13,4

İYİ Parti'de iş insanı oranı 27. dönemde yüzde 27,9 iken 28. dönemde 14 puan artarak yüzde 41,9'a yükselmiştir. Böylece yeni dönemde oransal açıdan en fazla iş insanına sahip olan parti İYİ Parti olmuştur. Partideki akademisyenlerin oranı ise 7 puan düşerek yüzde 18,6'dan yüzde 11,6'ya, tıp doktorlarının oranı da yaklaşık 7 puan düşerek yüzde 11,6'dan yüzde 4,7'ye gerilemiştir. Mühendisler her iki dönemde de yüzde 9,3 oranındadır. Bürokratların oranı ise her iki dönem için de yüzde 4,7'dir.

MİLLETVEKİLLİĞİ GEÇMİŞİ⁹

Yeni dönemde Meclisin ne düzeyde yenilediği de merak edilen hususlardan biridir. Bu durumu aydınlatabilmek için 28. dönemde milletvekili olarak Meclise girmeye hak kazanan milletvekillerinin önceki dönemlerde vekillik geçmişinin olup olmadığı sorusu yanıtlanmalıdır.

GRAFİK 28. 28. DÖNEM MECLİSİNDE MİLLETVEKİLLİĞİ GEÇMİŞİ (YÜZDE)*

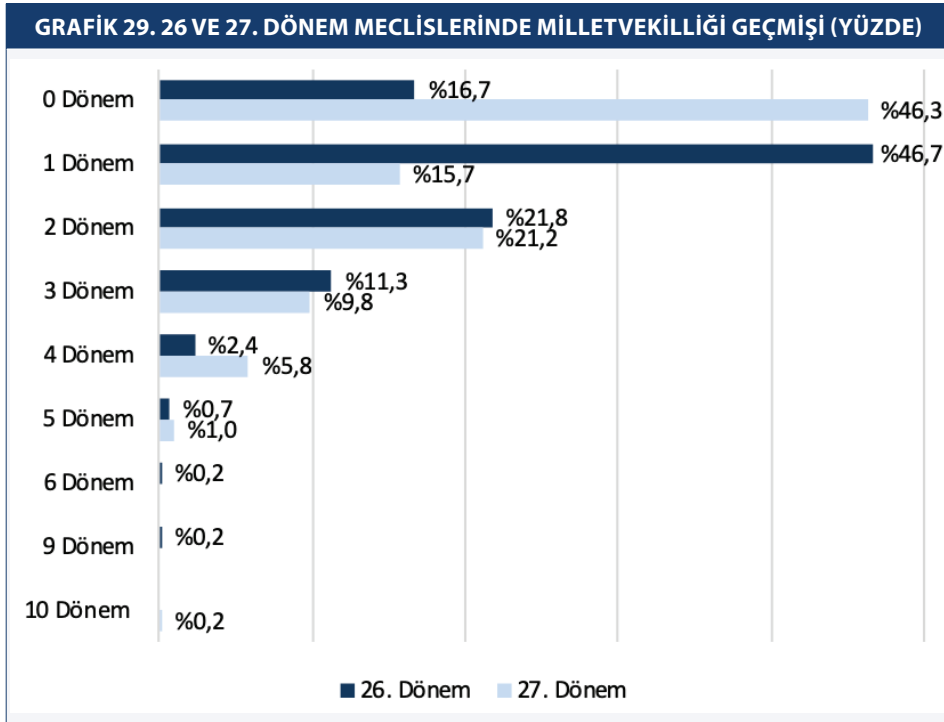

* 28. dönemin kendisi vekillik geçmişine dahil edilmemiştir. Diğer taraftan Haziran 2015 seçimlerinden sonra 25. dönem başlamış ancak Kasım 2015'te erken seçime gidilerek Mecliste 26. döneme girilmiştir. 25. dönemin de vekillik geçmişine dahil edildiğini belirtmekte fayda vardır.

⁹ Milletvekilliği geçmişi, TBMM'nin herhangi bir döneminde milletvekili olarak bulunmuş vekilleri ifade etmektedir. Bu bağlamda birden fazla vekillik geçmişi bulunan vekillerin, her zaman için art arda olan dönemlerde Mecliste bulunmadığını belirtmekte fayda vardır.

Grafik 28'de görüldüğü üzere 28. dönem Meclisinde yer alan milletvekillerinin yüzde 55,2'si, ilk defa milletvekili seçilmiştir. Bu da mevcut Meclisin büyük oranda yenilendiğini göstermektedir. Yeni dönemde milletvekillerinin yüzde 44,8'si ise daha önce farklı dönemlerde milletvekili olarak seçilmiştir. 28. dönemde milletvekillerinin yüzde 20,5'i bir dönem, yüzde 8,8'i iki dönem ve yüzde 10,5'i üç dönem vekillik geçmişine sahiptir. Beş dönemdir milletvekili olanların oranı ise yüzde 2,5'tir. Altı dönem vekillik geçmişi olup yeni dönemde yedinci defa milletvekilliği yapacakların oranı ise yüzde 0,5'tir. Dolayısıyla Meclisin son seçimlerle birlikte büyük oranda yenilendiğini ancak buna rağmen uzun süredir Mecliste bulunan milletvekillerinin de azımsanmayacak oranda olduğunu belirtmek mümkündür. Nitekim üç dönem ve üzerinde vekillik geçmişi olanların oranı yüzde 15,5'e ulaşmaktadır. Bu durum Meclisteki yaş ortalamasını artırmakla birlikte gençlerin Mecliste kendine yer bulmasını güçleştiren temel sebeplerin başında gelmektedir.

26 ve 27. dönemlerde Meclisin vekillik geçmişi ise Grafik 29'da yer almaktadır.

26. dönemde Meclisteki milletvekillerinin yalnızca yüzde 16,7'sinin yenilendiği görülmektedir. Bu durumun temel sebebi 7 Haziran 2015 seçimlerinin kısa süre sonra 1 Kasım 2015'te yeniden gerçekleştirilmesi ve Haziran'da seçilmiş olan birçok milletvekilinin erken seçimde yeniden aday gösterilerek Meclise girmesidir. 25. dönem de dahil edildiğinde bir dönem vekillik geçmişi bulunanların

oranı yüzde 46,7; iki dönem vekillik geçmişi bulunanların oranı ise yüzde 21,8'dir. Milletvekilliğinde üç dönem geçirenler Meclisin yüzde 11,3'ünü ve dört dönem geçirenler ise yüzde 2,4'ünü oluşturmuştur. Beş dönem ve üzeri süredir vekil olanların oranı ise yüzde 1,1'dir. 26. dönemde Mecliste tam olarak 9 dönemlik geçmişi bulunan bir vekil bulunması da dikkat çekmektedir.

27. dönem söz konusu olduğunda Meclis yüzde 46,3 oranında yenilenmiştir. Bu dönemde Meclisin yüzde 15,7'si bir dönemlik ve yüzde 21,2'si de iki dönemlik milletvekilliği geçmişine sahiptir. Milletvekilliğinde üçüncü dönemini tamamlayanlar yüzde 9,8; dördüncü dönemini tamamlayanlar ise yüzde 5,8 oranındadır. Beş dönem ve üzeri geçmişe sahip olan vekiller ise yüzde 1,2 oranındadır. Bunların arasında 10 dönemdir Mecliste olan bir vekil de bulunmaktadır.

Milletvekilliği geçmişi partilere göre incelendiğinde ise ortaya Tablo 10'daki durum çıkmaktadır.

TABLO 10. 28. DÖNEM MECLİSİNDE PARTİLERE GÖRE MİLLETVEKİLLİĞİ GEÇMİŞİ (YÜZDE)					
	AK Parti	CHP	MHP	İYİ Parti	HDP
0 Dönem	54,5	52,7	34,0	62,8	77,0
1 Dönem	17,9	24,3	38,0	14,0	9,8
2 Dönem	13,8	5,3	2,0	7,0	3,3
3 Dönem	10,8	10,7	12,0	11,6	8,2
4 Dönem	1,5	4,1	2,0	4,7	-
5 Dönem	1,5	1,8	10,0	-	1,6
6 Dönem	-	1,2	2,0	-	-

AK Parti'li milletvekillerinin yarısından fazlası (yüzde 52,7) son dönemde yenilenmiştir. Bir dönem milletvekilliği geçmişi bulunanların oranı yüzde 17,9 ve iki dönem vekillik geçmişi bulunanların oranı da yüzde 13,8'dir. Üç dönem vekillik geçmişi olanların oranı yüzde 10,8'dir. Milletvekilliği geçmişi dört ve beş dönem olanların oranı yüzde 1,5 iken altı dönem vekillik geçmişine sahip olan kimse bulunmamaktadır.

CHP'de yenilenme oranı yüzde 52,7'dir. Milletvekilliği geçmişi bir dönem olanların oranı yüzde 24,3 ve iki dönem olanların oranı ise yüzde 5,3'tür. Bu oran üç dönem vekillik geçmişi olanlarda yüzde 10,7'ye yükselmektedir. Diğer taraftan CHP'li vekillerin yüzde 4,1'i dört dönem, yüzde 1,8'i beş dönem ve yüzde 1,2'si 6 dönem vekillik geçmişine sahiptir. Partililerin yüzde 17,8'inin dört dönem ve üzeri süreyle vekil olduğu düşünüldüğünde, 2023 seçimlerinin son-

rasında CHP'nin tavan ve tabanında ortaya çıkan "değişim" tartışmaları daha fazla anlam kazanmaktadır.

En az yenilenen parti ise MHP'dir. MHP'li milletvekillerinin yalnızca yüzde 34'ü ilk defa vekil olurken yüzde 66'sının önceki dönemlerde vekillik deneyimi bulunmaktadır. Bir dönem vekillik geçmişi olanların oranı yüzde 38'dir. Vekillik geçmişi iki dönem olanlarda bu oran yüzde 2 olurken üç dönem olanlarda ise yüzde 12'ye yükselmiştir. MHP'de vekillik geçmişi dört dönem olanların oranı yüzde 2 iken beş dönem olanlarda ise yüzde 10'dur. CHP'den sonra yedi dönemdir aynı milletvekiline sahip olan bir diğer parti de MHP'dir.

İYİ Parti'li milletvekillerinin yüzde 62,8'i ilk defa Meclise girmiştir. Bu oranda İYİ Parti kurulduğundan beri devam eden milletvekili istifalarının payı olduğu söylenebilir. Milletvekilliği geçmişi bir dönem olanların oranı yüzde 14, iki dönem olanların yüzde 7 ve üç dönem olanların yüzde 11,6'dır. Milletvekilliği geçmişi dört dönem olan yani beş dönemdir vekil olanların oranı ise yüzde 4,7'dir. İYİ Parti'nin vekillik geçmişi beş ve dönem olan bir vekili ise bulunmamaktadır.

Son olarak en fazla yeni aday gösteren partinin YSP/HDP olduğu görülmektedir. YSP/HDP'li vekillerin yüzde 77'si ilk defa Meclise girmiştir. Bir dönemlik vekillik geçmişine sahip vekillerin oranı yüzde 9,8 iken iki dönem olanların oranı yüzde 3,3'tür. Vekillik geçmişi üç dönem olanların oranı yüzde 8,2 iken beş dönem olanların oranı ise yüzde 1,6'dır.

TABLO 11. 26. DÖNEM MECLİSİNDE PARTİLERE GÖRE MİLLETVEKİLLİĞİ GEÇMİŞİ (YÜZDE)

	AK Parti	CHP	MHP	HDP
0 Dönem	24,0	7,5	7,3	5,1
1 Dönem	37,5	57,9	48,8	69,5
2 Dönem	22,4	24,1	14,6	18,6
3 Dönem	14,2	3,8	22,0	5,1
4 Dönem	0,6	5,3	7,3	1,7
5 Dönem	0,9	0,8	-	-
6 Dönem	0,3	-	-	-
9 Dönem	-	0,8	-	-

26. dönemde en fazla yenilenen parti AK Parti olmuştur. Partideki vekillerin yüzde 24'ü ilk defa Meclise girmiştir. AK Parti'li milletvekillerin 37,5'i daha önce bir dönem, yüzde 22,4'ü iki dönem ve yüzde 14,2'si üç dönem Mecliste bulunmuş-

tur. Dört dönem ve üzerinde vekillik geçmişi olan partililerin oranı ise yüzde 1,8 ile sınırlı kalmıştır.

CHP'de ise partideki milletvekillerinin yenilenme oranı yüzde 7,5'tir. Partililerin yarısından fazlası yani yüzde 57,9'u bir dönem vekillik geçmişi sahiptir. İki dönemde bu oran yüzde 24,1 ve üç dönemde yüzde 3,8 olmaktadır. Dört dönem ve üzeri için söz konusu oran yüzde 6,9'dur.

MHP'de milletvekillerinin yenilenme oranı yüzde 7,3'tür. Milletvekilliği geçmişi bir dönem olanların oranı yüzde 48,8 iken iki dönemde bu oran yüzde 14,6'dır. Vekillik geçmişi üç dönem olanlar partililerin yüzde 22'sini ve dört dönem olanlar ise yüzde 7,3'ünü oluşturmaktadır. Beş dönem ve üzerinde vekillik geçmişi bulunan kimse yoktur.

HDP de beş dönem ve üzerinde vekillik geçmişi olanlara 26. dönemde yer vermemiştir. Parti yüzde 69,5 oranında bir dönemlik vekillik geçmişi bulunan vekillere yer vermiştir. Vekillik geçmişi iki dönem olan HDP'lilerin oranı ise yüzde 18,6'dır.

TABLO 12. 27. DÖNEM MECLİSİNDE PARTİLERE GÖRE MİLLETVEKİLLİĞİ GEÇMİŞİ (YÜZDE)					
	AK Parti	CHP	MHP	İYİ Parti	HDP
0 Dönem	36,6	46,3	59,2	67,4	64,2
1 Dönem	22,0	6,7	8,2	18,6	10,4
2 Dönem	20,0	26,8	18,4	7,0	23,9
3 Dönem	12,9	11,4	2,0	4,7	1,5
4 Dönem	8,5	2,7	10,2	2,3	-
5 Dönem	-	3,4	2,0	-	-
10 Dönem	-	0,7	-	-	-

27. dönemde AK Parti milletvekillerini yüzde 36,6 oranında yenilemiştir. Vekillerinin yüzde 22'si bir dönem ve yüzde 20'si de iki dönem milletvekilliği geçmişi olan kişilerdir. Milletvekilliği geçmişi üç dönem olanların partideki oranı yüzde 12,9 iken dört dönem olanlarda bu oran yüzde 8,5'tir.

CHP'nin 27. dönemde yenilenme oranı yüzde 46,3'tür. Bununla birlikte bu dönemde CHP, iki dönem vekillik geçmişi olanlara (yüzde 18,4) en çok yer veren partidir. Üç dönemde bu oran yüzde 11,4; dört dönem ve üzerinde ise yüzde 6,8'dir. Öte yandan partide on dönem vekillik geçmişi sahip bir vekilin bulunması dikkat çekmektedir.

MHP'de ilk kez milletvekili olanların oranı yüzde 59,2'dir. Vekillikte bir dönem geçmişi olanlar partililerin yüzde 8,2'sini, iki dönem olanlar ise yüzde

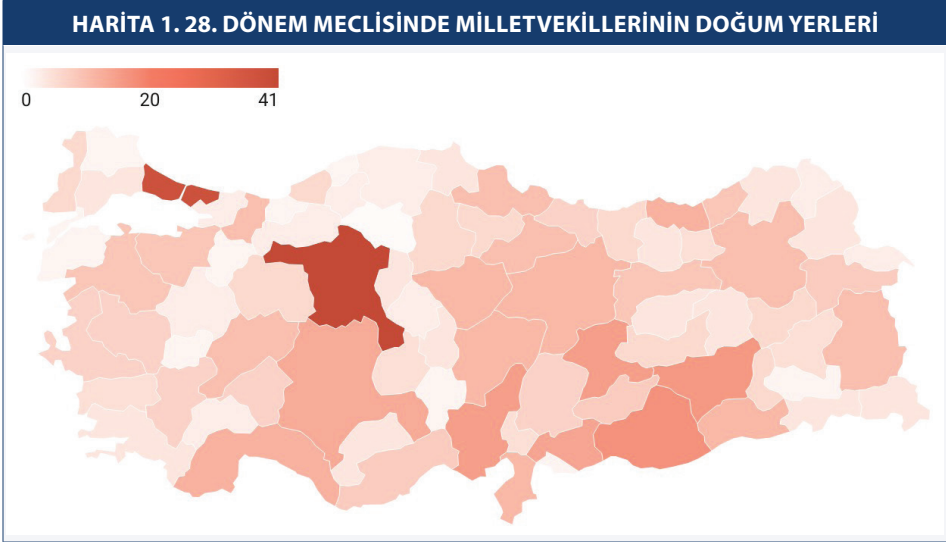
18,4'ünü ifade etmektedir. Dört dönem ve üzerinde vekillik geçmişine sahip olanların oranı ise yüzde 12,2'dir.

27. dönemde Meclise ilk defa girmesine rağmen İYİ Parti'li milletvekillerinin yüzde 18,6'sı bir dönem, yüzde 7'si iki dönem, yüzde 4,7'si ise üç dönem vekillik geçmişine sahiptir. Dört dönem vekillik geçmişi olanların oranı ise yüzde 2,3'tür.

HDP'de milletvekillerinin yüzde 64,2'si yenilenmiştir. Partililerin yüzde 10,4'ü bir dönem, yüzde 23,9'u iki dönem ve yüzde 1,5'i üç dönem vekillik geçmişine sahiptir. Partide dört dönem ve üzerinde vekillik geçmişi bulunanlara 27. dönemde yer verilmemiştir.

MİLLETVEKİLLERİNİN DOĞUM YERLERİ

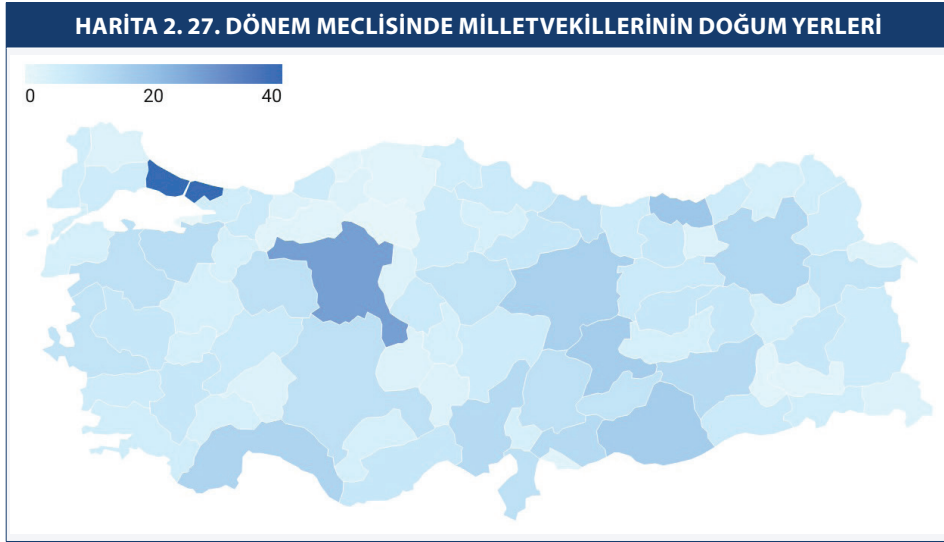
Milletvekillerinin “memleketleri” veri anlamında toplanması mümkün olmadığı için doğum yerleri baz alınarak anlamlı bir çıktı aranmıştır. Bu bağlamda illerin milletvekili sayıları ile o ilde doğan milletvekili sayısı arasındaki fark üzerinden bazı çıktılar elde edilmiştir.

Harita 1’de 28. dönem Meclisindeki milletvekillerinin doğum yerleri gösterilmektedir. Buna göre milletvekillerinin çoğunun Ankara ve İstanbul doğumlu olduğu anlaşılmaktadır. 600 milletvekilinden 41’inin doğum yeri Ankara, 38’inin doğum yeri ise İstanbul’dur. Bu illeri sırasıyla Şanlıurfa (17), Diyarbakır (16),

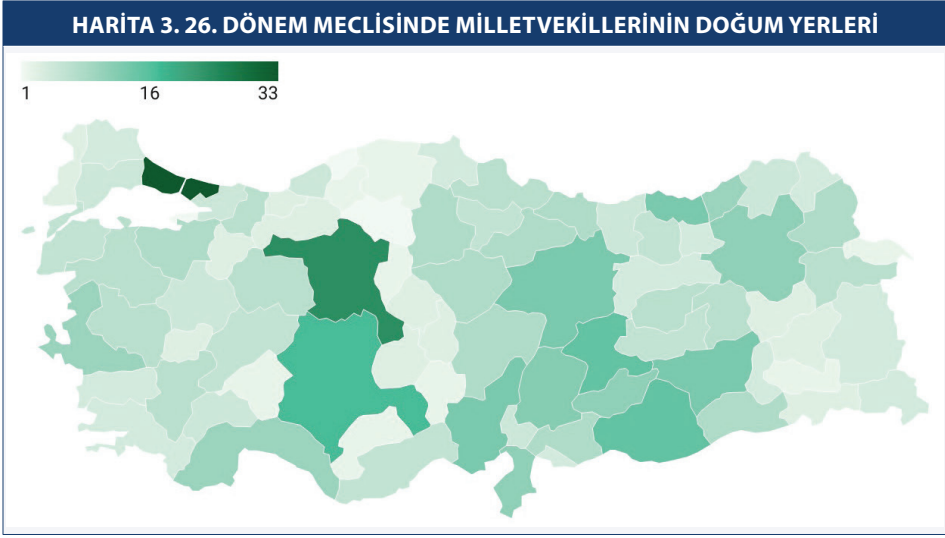
Adana (15) ve Malatya (15) takip etmektedir. Gaziantep doğumlu 14 ve Konya doğumlu 13 vekil bulunmaktadır. Öte yandan 28. dönemde 13 milletvekili ise yabancı ülkede doğmuştur. Bu vekiller arasında 8'i Almanya, 3'ü Bulgaristan, 1'i Yugoslavya ve 1'i de Avusturya doğumludur.

27. dönem Meclisindeki milletvekillerinin doğum yerlerine göre dağılımı ise Harita 2'de yer almaktadır.

27. dönemde milletvekillerinin doğum yerleri arasında yine İstanbul (40) ve Ankara (27) daha fazla sayıya sahiptir. Elbette milletvekili sayısı daha fazla olduğu için İstanbul ve Ankara'nın ilk iki sırada yer alması oldukça normaldir. Bu illeri üçüncü sırada Trabzon takip etmiştir. Trabzon'un milletvekili sayısının 6 olmasına rağmen Mecliste Trabzonlu vekil sayısı 18'dir. Trabzon'u Malatya (16), Şanlıurfa (16) ve Sivas (15) takip etmektedir. Trabzon'da olduğu gibi Sivaslı milletvekili sayısı da Sivas'ın milletvekili sayısının üç katıdır. 27. dönemde 17 vekil yabancı ülke doğumludur. Söz konusu vekillerin 8'i Almanya, 2'si Yugoslavya doğumludur. ABD, Bulgaristan, Yunanistan, İran, Japonya ve Norveç doğumlu birer vekil bulunmaktadır.

Son olarak 26. dönem Meclisindeki durum ise Harita 3'te gösterilmiştir.

Diğer dönemlerde olduğu gibi 26. dönemde de İstanbul (33) ve Ankara doğumlu (24) milletvekilleri daha fazladır. Bunları diğer dönemlerden farklı olarak Konya (17) takip etmiştir. Malatya ve Şanlıurfa doğumlu 15 vekil bulunmaktadır. Bunları ise 13'er vekil ile Adana, Trabzon, Sivas ve Diyarbakır takip etmiştir. Son olarak bu dönemde 11 milletvekili yabancı ülke doğumludur. Bu ülkeler arasında Almanya (6), Yunanistan (2), Yugoslavya (1), Mısır (1) ve Japonya (1) bulunmaktadır.

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Sonuç olarak Cumhuriyet 100. yılını doldurmakta ve yeni bir yüzyıla girmektedir. Bu yüzyılı da Türkiye Yüzyılı yapma iddiasındadır. Söz konusu iddianın başarılmasında ise Cumhuriyet'ten daha eski ve Cumhuriyet'in kurucusu olan TBMM, yasama erki ve milletin temsilcilerinin evi olması yönüyle oldukça kritik bir roledir.

Öte yandan yeni yüzyıla girecek olan bu Meclis yenilenmiş bir yapıya sahiptir. Bu yeni Mecliste gerek yapısı yönüyle gerekse önceki dönemlerle kıyas ve profil anlamında dikkat çeken en önemli hususları kısaca şu şekilde sıralamak mümkündür:

- TBMM'de her dönem için kadın ve genç temsilcileri oldukça sınırlı kalmaktadır. Türkiye nüfusunun yarısı kadınlardan oluşurken Mecliste kadın ve erkek oranları halen yüzde 20'yi geçebilmiş değildir. Bu konuda her dönem olumlu yönde kısmi bir ilerleme yaşanıyor olsa da bu ilerleme oldukça sınırlı ve yavaş gerçekleşmektedir. Önümüzdeki dönemlerde Meclisteki kadın sayısının artırılması en önemli gündem maddelerinden biri olarak göz önünde bulundurulmalıdır.
- Diğer taraftan Türkiye, genç ve dinamik bir nüfusuyla birçok Avrupa ülkesinin önünde yer almaktadır. 15-29 yaş aralığında yer alan gençler toplam nüfusun yaklaşık yüzde 23'ünü oluşturmaktadır. Buna karşın Mecliste 18-29 yaş aralığı 28. dönemde yüzde 0,7 ve 27. dönemde ise yüzde 1,3 oranında varlık gösterebilmiştir. Seçilme yaşının 25 olduğu 26. dönemde de 25-29 yaş grubu yüzde 0,9 oranında Mecliste yer almıştır.

- Bu bağlamda her üç dönemde (26, 27 ve 28. dönemler) de 70 yaş ve üzerinin söz konusu genç yaş grubundan (18-29 yaş aralığı) daha fazla orana sahip olması dikkat çekmektedir. Öte yandan Mecliste son üç dönemde de 50-54 yaş grubunun ağırlıkta olduğu anlaşılmaktadır. Her seçim döneminde “en kritik öneme sahip” seçmen gruplarından biri olarak karşımıza çıkan gençlerin Meclisteki temsili üzerinde tartışılması gereken bir diğer önemli konuyu oluşturmaktadır.
- Yaş dağılımı partilere göre incelendiğinde MHP ve İYİ Parti'nin Meclisteki en yaşlı partiler olduğu görülmektedir. 2017'de kurulmasına ve sadece iki dönemdir Mecliste bulunmasına rağmen İYİ Parti, Meclisin en yaşlı partisi olarak negatif anlamda ayrılmaktadır. CHP ise en yaşlı üçüncü partidir. En genç parti ise her üç dönemde de HDP olmuştur. AK Parti Meclisin en genç ikinci partisi konumunda olmasının yanı sıra son iki dönemdir Meclisin en genç vekiline de sahiptir.
- Bunlara paralel olarak Meclisin yaş ortalaması 26. dönemde 50,1 iken 27. dönemde bu 50,6'ya ve son dönemde 52'ye yükselmiştir.
- Meclisin yaş ortalamasının yüksek olması ve her dönem bir öncekine göre daha da yaşlanmasının en önemli nedenlerinden biri birden fazla dönem milletvekilliği yapan kişilerdir. Nitekim 28. dönemde milletvekillerinin yüzde 44,8'i ve 27. dönemde ise yüzde 53,7'si daha önce bir dönem ve/veya daha fazla sayıda vekillik geçmişine sahiptir. İki dönem ve üzerinde milletvekilliği geçmişi olanların oranı 28. dönemde yüzde 24,3 iken 27. dönemde bu oran yüzde 38'e yükselmiştir. Dolayısıyla Mecliste uzun süredir var olan vekillerin yaşları arttıkça Meclisin yaş ortalaması da buna paralel olarak yükselmektedir.
- Bu anlamda bir önceki dönemde CHP'nin on dönem vekillik geçmişi olan bir milletvekilinin olması ayrıca dikkat çekmektedir.
- Dolayısıyla vekillik geçmişi konusunda partilerin bir üst sınır belirlemesi, Meclisin yenilenme oranı ve sıklığı için önem taşımaktadır.
- Diğer taraftan vekillik geçmişi partilere göre incelendiğinde son dönemde milletvekilleri en az yenilenen partinin MHP ve ardından da CHP olduğu görülmektedir. Meclisin yeni döneminde yalnızca bu iki partide altı dönem vekillik geçmişine sahip milletvekilleri bulunmaktadır. 28. dönemde CHP'de üç, dört, beş ve altı dönem vekillik geçmişi olan milletvekillerinin oranı yüzde 17,8'e ulaşmaktadır. Bu durum ise özellikle son zamanlarda parti içinde yaşanan değişim tartışmalarını daha anlamlı kılmaktadır.

- Öte yandan 27. dönemde İYİ Parti ilk defa genel seçimleri deneyimlemiş ve seçimler sonucunda 43 vekil ile Meclise girmeye hak kazanmıştır. Ancak buna rağmen 27. dönemde İYİ Parti’li vekillerin yüzde 32,6’sının daha önce Mecliste bulunmuş olması dikkat çekmektedir. Bilhassa bu vekillerin arasında MHP’de geçmişî bulunan isimlerin yer alması, İYİ Parti’nin müstakil bir mevcudiyet kazanmasını daha ilk aşamada güçleştirmiş ve uzun süre “MHP’den kopan bir parti” olarak varlığını devam ettirmesine neden olmuştur. Bu bağlamda İYİ Parti’nin başta yaş, cinsiyet ve eğitim olmak üzere demografik açıdan da MHP ile benzerlik gösterdiğini belirtmek gerekmektedir. Tüm bu hususların İYİ Parti’nin MHP’den tam anlamıyla ayrışmasını zorlaştırdığını söylemek mümkündür.
- Son üç dönemde de Meclisteki eğitim durumu lisans ağırlıklıdır. Lisans mezunu oranı yüzde 50 ve üzerindedir. Öte yandan yüksek lisans düzeyi yüzde 20-24 bandındadır. Doktora mezunları ise son dönemde yüzde 15,3; 27. dönemde yüzde 16,2 ve 26. dönemde yüzde 20 oranındadır. Bunlara paralel olarak lise düzeyinde eğitime sahip olanların üç dönem ortalaması ise yüzde 6,4’tür.
- Yeni Mecliste doktora düzeyinde eğitim seviyesine sahip olanların oranı diğer partilere göre MHP’de daha yüksektir. MHP’li vekillerin yüzde 22’si doktora mezunudur. Yüksek lisans mezunlarının en fazla olduğu parti ise (yüzde 29,1) AK Parti’dir.
- Her üç dönemde de HDP’li vekillerin ortalama eğitim düzeyi diğer partilere oranla daha düşüktür. Buna paralel olarak HDP’de üç dönemde de lise mezunlarının oranı diğer partilere oranla oldukça yüksektir.
- Genel olarak Mecliste en fazla temsil edilen meslekler avukat, iş insanı, akademisyen, mühendis, tıp doktoru ve bürokrattır. Bunlar arasında ise her üç dönemde de ağırlığı avukat ve iş insanları oluşturmuştur. Son üç dönemde avukatlar Meclisin ortalama yüzde 21,2’sini ve iş insanları da yüzde 22,4’ünü oluşturmuştur. Ancak iş insanı oranının her geçen dönem artış gösterdiğini belirtmekte fayda vardır. Bunun aksine akademisyenlerin oranı her dönem için düşüş göstermiş; 26. dönemde bu oran yüzde 9,1 iken son dönemde yüzde 6,7 olmuştur.
- Partilere göre değerlendirildiğinde son üç dönemde de en fazla avukat oranına sahip olan partinin AK Parti, en fazla tıp doktoru oranına sahip partinin ise CHP olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanında son üç dönemde de STK yöneticilerinin oranları diğer partilere oranla HDP’de oldukça yüksektir.

TÜRKİYE YÜZYILI'NA GİRERKEN TBMM PARLAMENTER PROFİL ANALİZİ

FATMA ZEHRA ÖZDEMİR

Bu raporda Türkiye Yüzyılı'na girerek yenilenen ve TBMM'yi Cumhuriyet'in yeni yüz-
yılına taşıyan parlamenter grubunun profil analizi yapılmıştır. Bu doğrultuda Mecli-
sin son dönemi cinsiyet, yaş, eğitim, meslek ve doğum yeri gibi temel demografik
göstergeler ve milletvekilliği geçmişi bağlamında istatistiksel olarak analiz edilmiş-
tir. Ayrıca söz konusu veriler yakın geçmişteki (26 ve 27. dönemlerin) Meclis pro-
filleriyle de kıyaslanmıştır. Bu temalar bağlamında Mecliste grubu bulunan partiler
yatay ve dikey olarak hem kendi aralarında hem de kendi geçmiş dönemleriyle kar-
şılaştırılmıştır. Böylece son üç dönemde hem Meclisin hem de partilerin milletvekili
profillerinin değişimi incelenmiştir.